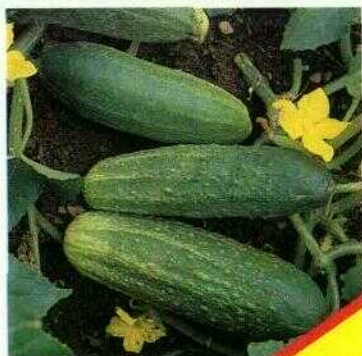
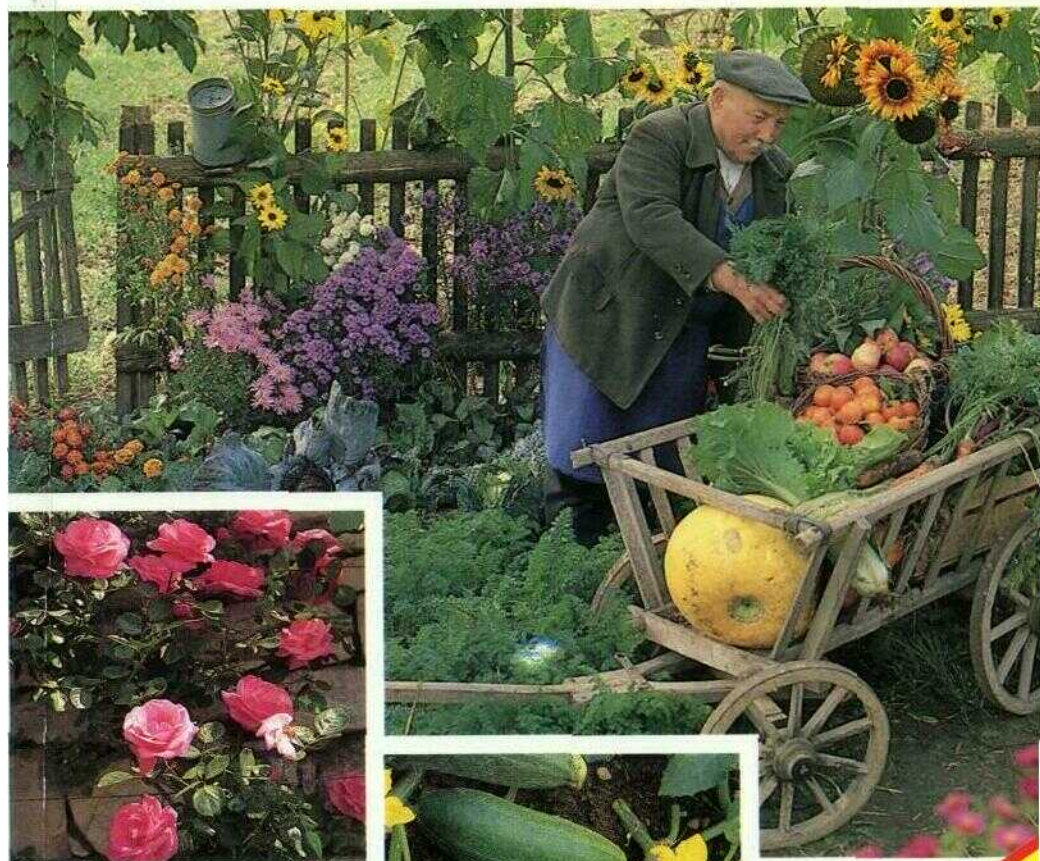

Susanne Brunsová

Co dědeček ještě věděl

- lapací prkénko na dřepčíky
- pomoc proti klejotoku
- jablka a hrušky: nejoblíbenější odrůdy
- přirozená ochrana proti hnilobě
- péče o zahradní nářadí

GRANIT

**Zahrádka
bez chemie**

Co dědeček ještě věděl

Druhý díl úspěšné řady rádců pro zahrádkáře obsahuje dalších sto osvědčených rad a nápadů, určených pro zahrádkáře-amatéry

- **Indikátor jedů:**
 - hlávkový salát jako půdní test
 - Hnojení: tekuté hnojivo pro zeleninu první a druhé trati
 - Celer má rád slané
 - Růže soupeří s cibulí ve vůni
 - Jak přidat bledým růžím barvu
- **K milovníkům kávy patří i pažitka**
 - Jak vyzrát na dřepčíky
 - Otruby lákají plže
 - Kdo krtonožce jámu kopá
 - Předpověď nočního mrazu: *
trávník to už tuší
 - Zdroj mladosti v jílu

Susanne Brunsová
Spolupráce Kašpar Huche

Co dědeček ještě věděl

Zahrádka bez chemie

GRANIT

Atoři uvedených 15 barevných fotografií: Johannes Apel, Baden-Baden; SRN: 18 nahoře, 35 nahoře; Rolf Bühl, Stuttgart, SRN: 56 vlevo nahoře, 56 vpravo nahoře; Reinhard-Tierfoto, Heiligkreuzsteinach-Elterbach, SRN: 17, 18 dole, 35 vlevo dole, 35 vpravo dole. 36, 37, 38, 55; Jürgen Wolff, Gengenbach, SRN: 56 dole.

Autorka 27 kreseb Reinhold Hofmannová, Mnichov, SRN
Kresby v záhlaví Marianne Golte-Bechtle, Stuttgart, SRN

Návrh obálky Atelier Relchert, Stuttgart, SRN, s použitím barevných fotografií následujících autorů: Friedrich Strauss, Au In der HaUertau (velké foto na přední straně), Reinhard-Tierfoto, Heiligkreuzsteinach-Elterbach (obrázek okurek na přední straně), Werner Hüpert, Würzburg (obrázek růží na přední straně) a Robert Sulzberger, Lindau (zadní strana).

Všechna doporučení, uvedená v této knize, byla pečlivě vyzkoušena a při uveřejnění odráží nejnovější vědecké poznatky. Protože se však vědecké poznání velice rychle rozvíjí a rozšiřuje, musí se čtenář při budoucí aplikaci v praxi přesvědčit, zda nebyly poznatky mezitím překonány. Například u různých přípravků je nezbytné dodržovat všechny návody k použití a zákonné předpisy.

Obsah

Milí čtenáři - zahrádkáři	9	Pomoc pro bramborové klíčky	19
Především:		Jak získat co nejvíce	
práce na zahradě musí padnout		kedlubňů	19
na úrodnou půdu		Nejlepší jahodové potomstvo . . .	20
Zkouška trpělivosti biozahrádkáře:		Květák nemiluje chladno	20
plevel s mohutnými kořeny	10	Přesazený květák dále roste . . .	20
Nebojme se vůně hnojiva! . . .	10	Jak pokrýt zimní spotřebu	
Zem na předpěstování sazenic:		petrželové natě	20
co má krtek společného		Boby svým dechem	
s padáním klíčnicích rostlin . . .	11	zahánějí mšice	21
Šetříme energii ukrytou		Salát může přezimovat venku	21
v chlěvském hnoji	11	Fazole bez vláken či s vláknou?	
Hrubou rohovou drť přeséváme	12	Rada do kuchyně	21
Hlávkový salát jako indikátor		Salát nebude mít čas vykvést	21
jeď v půdě	12	Růžičková kapusta	
Sůa ze zalévací konve -		musí včas přijít o hlavu . . .	22
tekuté hnojivo pro zeleninu		P o r e k	23
první a druhé trati	13	Cibulový zápach se mění	
Zbytky keříčkových fazolí:		v růžovou vůni	23
přirozená zásobárna energie	13	Nechce kukuřice dozrát?	23
Aby rostly a prospívaly:		Zvuková zkouška	
jak dědeček uměl zacházet		vlhkostí země v květináči . . .	23
se svými rostlinami		Něco pro znalce:	
Správné rychlení okurkových		jarní salát z pampelišky . . .	24
saženíc	14	Cibule rekordních velikostí . . .	24
Aby bylo okurek co nejvíce	15	Zralost raných brambor	
Optimální klima pro okurky	15	můžeme urychlit	25
Aby se hořké okurky daly jist	16	Máme málo sadbových brambor?	
Držíme rostliny okurek		Existuje pomoc	25
na uzdě	16	Jak dodat barvu příliš bledým	
Celer má rád slane	16	růžím	26
Než černému kořenu		Ideální velikost sazečky	26
„odkvete“ chuť	16	K milovníkům kávy	
Co mají melouny společného		patří i pažitka	26
s okurkami	19	Prevence, ochrana, péče:	
Jak prodloužíme sklizeň		zkušený rostlinný lékař	
ředkviček	19	při práci	
Fazolím se dobře leží v tlepe	19	Stínová ochrana před dřepčíky	27
		Prevence proti dřepčíkům	27

Obsah

Lapací prkénko na dřepčíky ... 27	Zdroj mladosti v jílu 39
Jak jinak ještě vyzrát na dřepčíky 28	Už zase žádné ovoce na stromě? 40
Svlůšky na pokojových azalkách 28	Správné načasování sklizně a zralosti 42
Pokojové rostliny nejsou zoologická zahrada ... 29	Aby angrešt narostl a zesládl 42
Hon na zajíce je zbytečný ... 29	Otálení může zachránit květy ... 42
Lapání drátovců 29	Pan doktor si ví rady s klejotokem 42
Na květilku cibulovou platí uhlí 30	Užiteční škůdci a případný boj s nimi 43
Otruby lákají plže 30	Pilatky na švestkách: máme odřezávat větve? 43
Kdo krtonožce jámu kopá... .. 30	Pryč s vlnatkou 44
Ochranný plech proti krtonožkám 32	Na pilatky s mýdlem 45
V pařeništi jsou rovněž nevitané 32	Pro chovatele slepic: žádný strach před vrtulí třešňovou 45
Proti mravencům: vůně a pasti 32	Jablka a hrušky: dědečkovy nejoblíbenější odrůdy 45
Noční mraz táje ve světle svíček 32	Jabloně 45
Předpověď nočního mrazu: trávník už to tuší. 33	Hrušky 46
Předpovědi počasí jinak než podle televize 33	Ovoce naší půe: sklizeň a uskladnění 47
Ptáci v mladé zelenině 33	Kapusta není příliš citlivá na mraz 47
Vrtule chřestová ráda sedne na lep 33	Přirozená ochrana před hnilobou 47
Jak poplést bělasky zelné ... 34	Dlouhotrvající potěšení z krásných zralých, voňavých rajčat 48
Šetrme kukaččí vajíčka lumčlků 34	Na černý kořen se sametovými rukavicemi? ... 48
Jak <i>zkazíme</i> chuť myším ... 34	Jak udržíme blumy a švestky čerstvé 49
Dobroty ze stromů: ovocné odrůdy, pěstování a péče ze starých dobrých časů	Brambory k uskladnění 49
Vysazování stromů: i časně jaro má své přednosti 39	Zralost je nakažlivá 50
Čas řezu podle hesla: co chcete - silnější letorosty, nebo více ovoce? 39	Hodí se náš sklep ke skladování? 50

Obsah

Čarování s uskladněním ovoce	51	Co s červy v hračku	58
Ovoce v dřevěných bedničkách	51	Zednická štětka proti zahradní stříkačce	59
Několik dobrých rad navrch: chytré nápady ze zahrádek našich dědečků		Péče o zahradní nářadí se vyplatí	59
Hezký dárek: minizahrádka ve skle	52	Přírodní barometr	59
Konzervování orobincových „doutníků“	52	Přírodní kalendář	60
Směs vůní a barev	53	Jaro	60
Rychlení reвенě	53	Léto	62
Prodloužení trvanlivosti dřevěných nádob	54	Podzim	62
Mnoho krásných velikonočních vajec a ještě něco více	54	Kritické a pranostické dny	63
Záhonové obruby trochu jinak	54	Leden	64
Pomoc při setí	57	Únor	64
Hmyzí bodnutí	58	Březen	64
Pozdě do vázy?	58	Duben	64
Jak lépe udržet řezané květiny	58	Květen	64
		Červen	65
		Červenec	65
		Srpen	65
		Září	65
		Říjen	65
		Listopad	66
		Prosinec	66
		Rejstřík	67

Milí čtenáři - zahrádkáři

Už jste se někdy ptali dědečka, jaký má názor na věhlasné kruhy v obilných polích Evropy? A co tomu říká babička? My jsme tedy zatím při studiu všech možných pramenů a při pátrání po neocenitelných zkušenostech a zahrádkářských nápadech a tricích předcházejících generací na *žádné* vyjádření k těmto skutečně bizarním, zřejmě zcela moderním jevům nenarazili; nesetkali jsme se ani s žádnými nostalgickými, s nimi souvisejícími teoriemi. Potěšila nás však spousta velice užitečných a zachování hodných poznatků o pěstování, ošetřování a uchování toho všeho, co dokážeme ve své zahrádce vykouzlit. O toto potěšení se také chceme s vámi podělit.

Znovu a znovu nás udivuje především schopnost našich předků odpozorovávat od přírody její „pravidla hry“ a odkrývat její tajemství. Našemu pohledu zkalenému civilizací by jistě zůstalo utajeno třeba zjištění, že se pilatka švestková nechá z napadených stromů při chladnějším, podmračeném počasí docela snadno setrást, protože je v té době přemожena leností asi tak jako my večer

u televizoru. Přestože některá poučení a vysvětlení z roku pět pravověrné přírodovědce do určité míry znechutí, a možná že i nám, tolerantnějším čtenářům budou někdy připadat poněkud komická, přece jen bezesporu otevírají inteligentnímu, citlivému pozorovateli cestu k pochopení mnohého z toho, co se v přírodě odehrává. V tomto směru na tom byli naši předkové, řečeno dnešním jazykem, prostě lépe. Při výběru dalších nápadů z hlav našich dědečků, různých zahrádkářských know-how a všeho, co k tomu patří, jsme opět mysleli na ekologickou vhodnost a praktickou použitelnost. Nesmíte se však na nás při sebe-menším neúspěchu zlobit, nebo dokonce hubovat na dědečka, když vám všechno nevyjde na sto procent. Určitá chuť experimentovat by totiž měla patřit k předpokladům úspěchu i radosti z této knížky.

Kdyby se vám konečně přes noc objevily na zákonech velké kruhy, dejte nám okamžitě vědět, anebo se s důvěrou obraťte na dědečka. Kdo ví, třeba bude umět i v tomto případě poradit.

Především: práce na zahradě musí padnout na úrodnou půdu

Zkouška trpělivosti biozahrádkáře: plevel s mohutnými kořeny

Schopnost některých plevelů neko-
nečně se rozšiřovat a jejich nesne-
sitelná vytrvalost vystavují bioza-
hrádkářovu radost neustálé zkoušce;
a navíc se na něm chce, aby tomu
zelenému neřádu pěkně říkal „plané
rostliny“. Všechny ty vytrvalé, vždy
znovu vyrážející plevele (například
bodláky, svlačce a pampelišky) nám
většinou připadají jako trápení s ne-
dohledným koncem. Když odstraníme
část kořene, vyrazí ze zbytků, které
zůstaly v zemi, ještě statnější, bohaté
rozvětvené rostliny. Na tuto tvrdo-
šijnost musíme odpovědět podobným
protiopatřením: doporučuje se vy-
trhávat rostliny těsně před květem,
kdy se jejich kořen doslova zahltí
vlastní šťávou.

Mnozí zkušení zahrádkáři rovněž
doporučují vytrhávat tyto rostliny,
když dorostou zhruba výšky naší
dlaně. Tím se jejich kořen dlou-

hodobě oslabí, neboť listy se na
rostlině objevují ještě předtím, než
si stačila vytvořit postranní kořeny
k zajištění dostatečné výživy. Když
tedy listy odstraníme, nedostává už
kořen ze zelených částí potřebnou
výživu a sám si ji opatřit nedokáže.

Nejtvrdším protivníkem je přeslčka
rolní. Její kořeny dorůstají délky
několika metrů. Dokonce ani hluboké
přerývání půdy a soustavné odstra-
ňování kořenů nestačí. V tomto pří-
padě potřebuje zahrádkář skutečně
nekonečnou trpělivost. Každých deset
nebo čtrnáct dnů by měl odstraňovat
nové výhony. V této práci mu pomů-
že hluboké kypření půdy a přidávání
kompostu a vápna. Utěšovat nás
může vědomí, že andělská trpělivost
je pro zahrádkáře tím nejlepším
vybavením.

Nebojme se vůně hnojiva!

Nepříjemná vůně některých hnojiv
by nám rozhodně neměla bránit

Půda

v rozumné aplikaci živin, které jsou pro rostliny tak důležité. Existují látky, kterými je možno nepříjemné pachy potlačit. Všechna silně páchnoucí hnojiva, jako například chlévský hnůj a různé jichy, ztrácejí svůj pach, když je zalijeme nálevem či výluhem z routy obecné. Nálev připravíme z 300 g čerstvé routy a 5 litrů vody. Zelenou hmotu s vodou necháme hodinu vařit na malém plameni a po vychladnutí nálev nastříkáme na „voňavé“ hnojivo. Výluh se musí nechat před použitím stát šest až sedm dnů.

Zem na předpěstování sazenic: co má krtek společného s padáním klíčnicích rostlin

Aby bylo hned na začátku jasno, krtek je naprosto nevinný, naopak může být naším pomocníkem. Dobře víme, že zem pro sazenice by neměla obsahovat žádné zárodky nemocí, neboť sazenice snadno podlehnou infekci známé jako padání klíčnicích rostlin. Složitou práci se sterilizací zeminy si můžeme ušetřit, když pro sazenice použijeme zem z krtčích hromádek. Je to zem, kterou krtci vytlačili z poměrně velké hloubky, a proto neobsahuje žádné choroboplodné zárodky. Zem z čerstvých krtin sbíráme na podzim a v zimě a uschováme ji, důkladně přikrytou,

Pro předpěstování používáme pouze zeminu z čerstvých krtin.

v mrazuprostém místě k použití brzy na jaře. Tak už přestaňte hubovat na ty naše cestující zahradní pomocníky!

Šetřme energii ukrytou v chlévském hnoji

Stejně jako nenecháváme přes den někde ležet rozsvícenou baterku, neměli bychom plytvat ani zásobami energie ukrytými v biomase chlévského hnoje. Pokud ukládáme hnůj přes zimu tak, abychom ho mohli brzy na jaře použít k zateplení pařeniště, musí mít dostatek vzduchu. Ve volně navrstveném hnojišti totiž nedochází k tlení a neuvolňuje se teplo - a tak tomu má v zimě být. Proces tlení má nastat až v pařeništi, kde se začne z těsně navrstveného hnoje uvolňovat žádoucí teplo.

Půda

Hrubou rohovou drť přeséváme

Rohová drť je výborné dusíkaté hnojivo. Velké kusy se však poměrně dlouho rozkládají, a proto drť přesijeme na hrubším sítu; velké kusy *založíme* do kompostu.

Hlávkový salát jako indikátor jedů v půdě

Hlávkový salát prý má tu vlastnost, že může fungovat jako ukazatel

obsahu určitých škodlivých látek v půdě. Tam, kde vysazené saláty z nejasných důvodů opakovaně *zacházejí*, bude zřejmě příčina v nezdravém půdním prostředí. Salátový test tedy může sloužit jako první varování. Více nám pak prozradí důkladný půdní rozbor. Obecně se stejně dnes doporučuje, aby si každý začínající zahrádkář, který chce pěstovat rostliny ke konzumaci, dal provést podrobnou analýzu půdy na svém pozemku. Platí to zejména o pozemcích používaných k pěstování ovoce a zeleniny poprvé.

Ve stínu černého bezu zraje kompost *obzvlášť* dobře.

Půda

Síla ze zalévací konve - tekuté hnojivo pro zeleninu první a druhé trati

Dobré hnojivo pro zeleninu první a druhé trati si můžeme připravit z peruánského guána. Jeden díl guána smícháme s 50 díly vody, dobře zamícháme a každé rostlině dopřejeme zhruba jeden litr roztoku, ale vždy jen k lodyze, nikdy na listy! Za tento přísun živin by se nám rostliny měly odměnit báječným růstem.

Peruánské guáno je na našem trhu zatím nedostupné, ale můžeme ho úspěšně nahradit drůbežím nebo holubím trusem, který je však vhod-

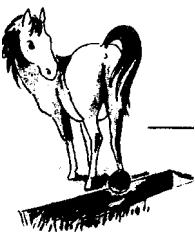
né nechat vykvasit a pak po zředění použít k záливce.

Zbytky keříčkových fazolí: přirozená zásobárna energie

Keříčkové fazole, po nichž by měla přijít na záhon ještě nějaká následná plodina, po odpození nevytrháváme. Zbytky rostlin pouze těsně nad zemí odřízneme a kořeny ponecháme na místě. Tak pro následnou plodinu nejlépe využijeme zásoby dusíku ukryté v nádorcích na kořenech fazolových rostlin. Výborné tím posloužíme především rostlinám, které pro svůj růst potřebují více dusíku.

*Nať keříčkových fazolí
po sklizni odřezeme těsně nad záhonem.
Kořeny ponecháme v zemi*

Aby rostly a prospívaly: jak dědeček uměl zacházet se svými rostlinami

Správné rychlení okurkových sazenic

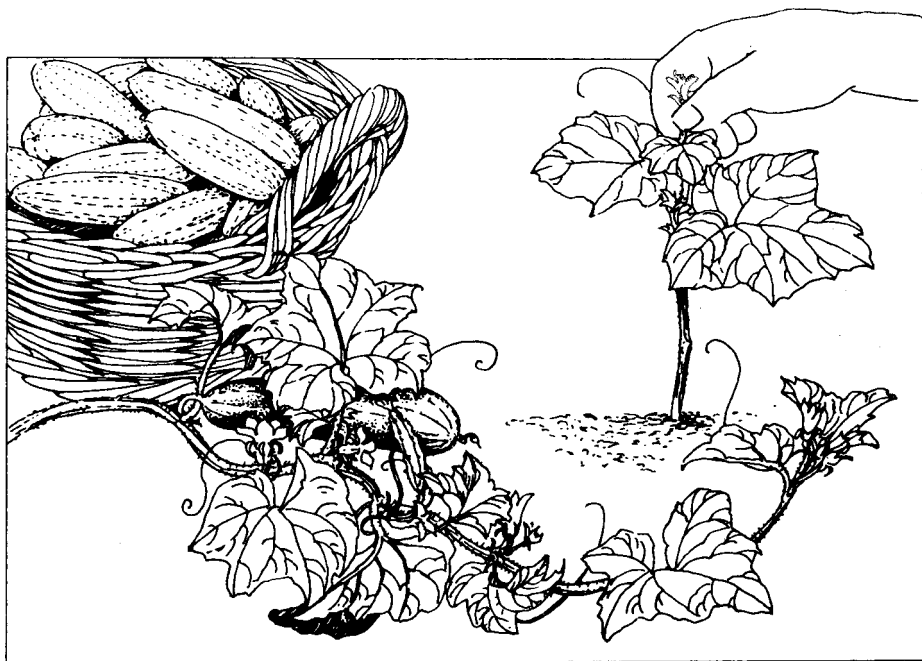
Máme-li čerstvý koňský hnůj a pařeništní okno nebo plastickou fólii napnutou v dřevěném rámu, můžeme si připravit rychlenou okurkovou sadbu v takzvaných skleníkových jámách. V druhé polovině dubna si začneme jámy připravovat. Vyhloubíme asi 40 cm hluboké výkopy, jejichž délku a šířku přizpůsobíme rozměrům pařeništních oken nebo rámu, které máme k dispozici. Jámy

do poloviny naplníme pevně sešlápaným a navlhčeným koňským hnojem. Na něj přijde směs kompostu a zeminy. Nakonec položíme okna. Po třech dnech, když už se prostor dostatečně zahřál, můžeme vysévat. Okna necháme ležet do konce června. Stejně jako v pařeništi, i zde se koňský hnůj postará o to, aby mely

*Rychlení v pařeništních jámách
je výhodné i pro jiné příbuzné okurek,
například pro melouny.*

Svět rostlin

okurky nohy pěkně v teple, jak to mají rády.

Zaštipování výhonu za třetím listem je zvláště důležité u neMádaček nehybridního původu.

Aby bylo okurek co nejvíce

Okurky nakládačky bohatě nasazují na plody, když hlavní výhon za třetím listem zaštipneme. Vytvoří se četné postranní výhony, které bohatě kvetou a vytvářejí množství plodů. (Nové odrůdy, zvláště hybridy F1, s převahou samicích květů, však nezaštipujeme. Toto opatření je zcela zbytečné a vedlo by pouze k oddálení plodnosti.)

Optimální klima pro okurky

S pomocí některých opatření si můžeme ve své zahrádce vytvořit vhodnější mikroklimatické zóny. Základním předpokladem je vybudování zahradního jezírka, které výrazně ovlivní vlhkost vzduchu. Někdy se nám však vyplatí upravit mikroklima i pro některé jednotlivé rostliny. Například okurky mají velice rády vlhké

Svět rostlin

teplo. Odpovídající podmínky jim zajistíme tak, že za horkého dne pokropíme okolní cestičky i záhony s okurkami odstálou vodou. Odpařená voda zvýší vzdušnou vlhkost mezi okurkovými listy. Rozhodně by však neměla tato sprcha zasáhnout listy přímo, to by rostlinám víc škodilo než prospívalo.

Aby se hořké okurky daly jíst

Mnohé okurky jsou hořké jenom u stopky. Když je loupeme od stopky směrem ke špičce, rozneseme hořké látky i na nepostížený konec okurky. Loupejme tedy vždy jen opačným směrem. Stále jsou hořké? Pak můžeme zkusit následující postup. Po oloupaní okurky osušíme a vetřeme do nich sůl. Po chvílce působení sůl omyjeme. Sůl by s sebou měla odnést tolik hořčin, že bychom snad mohli okurky bez velkého ošklibání požit.

Držme rostliny okurek na uzdě

Když okurka nebo tykev příliš bujně roste, můžeme její výhony prostě trochu naříznout, naříznutá místa zatlačit do země a zasypat hrstí kompostu. Na naříznutém místě se vytvoří kořeny, které rostlině podle okolností poskytnou lepší oporu.

Vznikající plody také mohou čerpat z tohoto místa novými kořeny další živiny.

Celer má rád slané

Celer dává přednost půdám s větším obsahem solí. Nedostatek soli je tedy možná příčinou, proč nám celer dostatečně neprospívá. V biozahrádce bychom však měli být na hnojiva zvyšující slanost půdy dost opatrní. Pokud však celer opravdu zjevně strádá, můžeme příležitostnou závlaku slanou vodou klidně zkusit. Na 10 litrů vody použijeme jednu polévkovou lžici kuchyňské soli.

Než černému kořenu „odkvete“ chuť

Černý kořen je dvouletá rostlina, která by měla kvést až po přezimování, ale u některých rostlin se projevuje tendence vytvořit květy už v prvním roce růstu. A jakmile se tato výborně chutnající zelenina dá do kvetení, můžeme ji pro kulinářské účely odepsat. Abychom tedy zabránili ztrátám, pokud jde o kvalitu kořene, musíme udělat jediné - odstranit stonek před květem. Raději proto rostliny včas pohlídáme.

Str. 17:

Jedna z dědečkových nejoblíbenějších odrůd, Coxova reneta (viz str. 45).

Co mají melouny společného s okurkami

Semena obou rostlin si libují v trvale vlhkých pilinách, kde obzvláště dobře klíčí. Musíme však dbát na to, aby použité piliny pocházely z chemicky neošetřeného dřeva. Takové „čistě“ piliny si opatříme spíše na pile než u truhláře.

Jak prodloužíme sklizeň ředkviček

Při pěstování ředkviček je možné ponechat dvě rostliny dorůstát na jednom místě. Ty pak rostou o něco pomaleji než ředkvičky rostoucí samostatně. Pokud budeme mít na řádku střídavě jednu a dvě rostliny, prodloužíme si sklizeň čerstvých ředkviček do delšího časového úseku. Z toho lze vyvodit, že nejenom méně může někdy znamenat více, ale že občas také pomaleji může znamenat déle.

Str. 18:

Nahoře: Sněžinka patří k prvním poslům jara. S jejími květy začíná zahrádkářská sezóna, zatím alespoň ve skleníku a v pařeništi (viz str. 60). Dole: Proti přesličce rolní pomůže jen spousta trpělivosti, pravidelné odstraňování podzemních výběžků a kypření půdy. Na obrázku je přeslička mezi kukuřicí.

Fazolím se dobře leží v teple

Říká se, že fazole chtějí slyšet zvonit zvony, a proto se nemají vysévat hlouběji než 3 až 4 centimetry. Rovněž by měly lépe klíčit a růst, kdybychom je po vysetí zalili ohřátou vodou.

Pomoc pro bramborové klíčky

Když předklíčované brambory týden před vysazováním postříkáme vodou, začnou u klíčků vytvářet jemné kořínky. Mladé kořínky poskytují křehkým klíčkům, které se tak snadno odlamují, dostatečnou oporu.

Jak získat co nejvíce kedlubnů

V půdě dobře zásobené živinami můžeme získat v průběhu sezóny z jedné rostliny kedlubnu více budev. Při první sklizni musíme odřezávat bulvy tak, aby košťal a několik dolních listů zůstaly na záhonu. Na okraji odříznutého košťálu se vytvoří několik nových bulviček. Nejsou sice tak velké jako ta první, ale je jich více. Navíc nemusí být vždycky velký kedluben nejchutnější. Často nás naopak drobnější zelenina překvapí zvláště lahodnou chutí. Toto pravidlo neplatí pouze u kedlubnů, ale například také u fazolí.

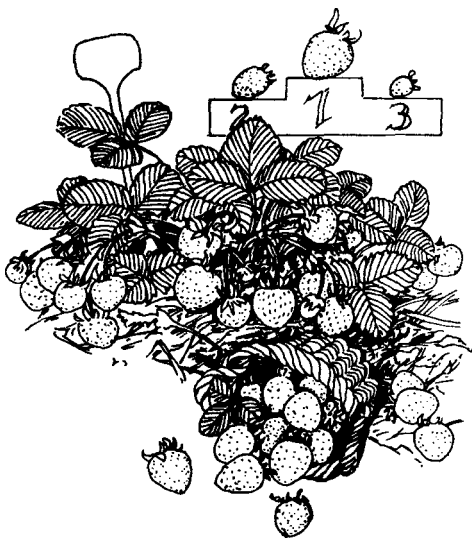

Svět rostlin

Nejlepší jahodové potomstvo

Měřítkem pro výběr vlastních jahodových sazenic k nové výsadbě by neměl být co největší počet odnoží u matečné rostliny, nýbrž maximální velikost jejích plodů. Abychom tyto nej kvalitnější rostliny rozeznali i v srpnu, kdy budeme odnože odebírat, můžeme si je v době plodů nějakým dřívkem, barevnou stužkou nebo jiným vhodným způsobem *označit*

K rozmnožování jahod jsou nevhodnější rostliny s největšími plodí.

Květák nemiluje chladno

Tato košťálovna je asi přece jen trochu choulostivá, ale zároveň si musíme přiznat, že má nadmíru jemnou chuť. Aby náš květák opravdu stál za to, nesmíme, zejména při časně výsadbě, dávat sazenice příliš hluboko. Vysadíme je pouze tak hluboko, jako rostly na výsevném záhonu. Vrchní vrstva půdy je totiž už v časném jaře dostatečně vyhrátá. Pozdějším přihnutím země ke košťálu zajistíme rostlině větší stabilitu.

Přesazený květák dále roste

Nebojte se, nebudeme vás nutit, abyste své květáky přesazovali, jenom bychom se s vámi chtěli podělit o jeden dobrý nápad. Když nemá květák ani v říjnu tak velké hlávky, jak bychom si představovali, když ještě prostě nedokončil svůj růst, můžeme celé rostliny i s kořeny přesadit ve sklepech do písku v naději, že nám ještě porostou. Za úspěšnost této metody i u ostatních košťálovn ovšem dědeček odmítl převzít odpovědnost.

Jak pokrýt zimní spotřebu petrželové natě

Pokud nejsme ochotni zřít se i v zimě vitamínů a vůně čerstvé petrželky, můžeme si své oblíbené

Svět rostlin

koření přesadit do květináče. Nejpo-
hodlněji to půjde s kořenovou petrže-
lí. Stačí, když v říjnu nebo v listo-
padu přesadíme do jednoho středně
velkého květináče čtyři až šest koře-
nů. Kdo ovšem z nějakého důvodu
trvá na petrželi kadeřavé, musel by
ji nahrnkovat už v srpnu, aby mu
stačila do zimy dobře vyrůst.

Boby svým dechem zahánějí mšice

Boby, které rozhodně stojí za dopo-
ručení i jako zelené hnojení, mají
tu smůlu, že jsou brzy doslova
obaleny černými mšicemi. Mšice jim
pak brání v tom, co nás právě na
botech nejvíce *zajímá*, totiž v růstu.
Lusky postižených rostlin také velmi
pomalu dozrávají. Proti této kalamitě
však člověk vymyslel velice chytré
preventivní opatření. Když totiž lus-
kům, jakmile se vytvoří, odřezeme
špičky, mšice se rostlinám vyhnou.
Prý je to zaručený prostředek.

Salát může přezimovat venku

V oblastech s mírným podnebím
můžeme nechat salát přezimovat i na
záhonu. Zimní salátové kultuře, a te-
dy i nám, udělá zvláště dobře, když
rostliny zasadíme do rýh širokých
i hlubokých 10 cm a orientovaných

východozápadně. I příkrývkou z chvo-
jí tak můžeme při nedostatku sněhu
snáze položit, aniž bychom křehké
rostlinky poškodili.

Fazole bez vláken či s vlákny? Rada do kuchyně

Na to umí babička jednoduše odpo-
vědět. Záleží především na tom, jak
chceme fazole později zužitkovat. Bu-
deme-li konzumovat pouze semena,
a nikoli lusky, jsou výhodnější méně
pěstované vláknité odrůdy, na což
se už dnes dost zapomíná. Proč jsou
výhodnější? Semena těchto odrůd se
dají lépe z lusků vylupovat; proti
takovému usnadnění práce sotva
můžeme něco namítat.

Salát nebude mít čas vykvést

Rychlený salát, to je takový, který
vyséváme už začátkem roku na vý-
sevny záhon, má po přesazení ten-
denci vykvétat. Následující postup
by mu v tom měl zabránit. Sazenicím
a mladým rostlinkám uměle zkrá-
tíme den na pouhých osm, maxi-
málně dvanáct hodin. Za tím účelem
musíme záhony se salátem v odpo-
ledních hodinách přikrýt, a to buď
lehkými tkaninami, slaměnými roho-
žemi nebo lepenkovými deskami.

Svět rostlin

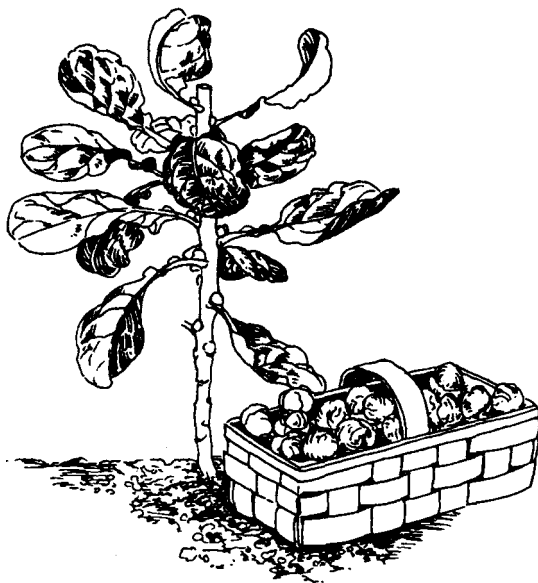
neprostupnými pro světlo. Pokud je materiál na přikrytí příliš lehký, nesmíme zapomenout na patřičné upevnění proti větru.

Růžičková kapusta musí včas přijít o hlavu

Růžičková kapusta nepřestává růst ani v zimních měsících, kdy se její růst pouze zpomalí. Pokud se však do poloviny září nevytvořily v paždí listů dostatečně velké růžičky, dopo-

ručuje se rostliny s odpuštěním štít, totiž odříznout jim vegetačný vrcholy. Není to za trest, a bezhlavá růžičková kapusta si z toho také nic nedělá, naopak ji to vyprovokuje k tvorbě větších růžiček. Dřívější doba k odstranění vrcholů rostlin se nedoporučuje, růžičky pak mají tendenci se otevírat.

Včas seříznutá růžičková kapusta vytvoří krásné, pevné růžičky.

Svět rostlin

Pórek

Z pórků si můžeme vypěstovat oblíbené perlové cibulky. Nejlépe se k tomu hodí pórek letní, který necháme přes zimu na záhoně. Když u nakvétající rostliny odřízneme květní lodyhu, vytvoří se u kořenů četné brutové cibulky. Ty můžeme dokonce ihned rozmnožovat. Na podzim je od rostliny oddělíme, vybereme ty nejlepší a ihned je vysadíme na vzdálenost asi 10 cm od sebe. Do příštího srpna vytvoří celé kolonie cibulek. Nejsou to sice pravé perlové cibulky, ale v chuti si s nimi naprosto nezádají, a o to nám přece především jde.

Drobné brutové cibulky můžeme dále množit, když je okamžitě vysadíme.

Cibulový zápach se mění v růžovou vůni

Vůně růží bude intenzivnější, zasadíme-li vedle růžového keře kuchařskou cibuli. Růže cibuli „trumfne“ a jedna druhé mohou dobře vonět.

nestačí dozrát, můžeme její vývoj urychlit. Jakmile se vytvoří palice a zrna začínají dozrávat, zeminu nahnutou ke kořenům zase odhrneme. Pak bude kukuřice dozrávat rychleji.

Nechce kukuřice dozrát?

Je zcela běžné, že pro zvýšení stability přihneme kukuřici zem ke kořenům. Pokud ovšem díky nepřízní počasí nebo nevhodné poloze pozemku hrozí nebezpečí, že kukuřice

Zvuková zkouška vlhkosti země v květináči

Obvykle se nám stává, že rostliny v květináčích spíše utopíme, než abychom je nechali zahynout žízní.

Pokud chceme navzdory špatným klimatickým podmínkám sklízet zralou kukuřici, musíme „odhrabávat“ (viz str. 23).

Většinu pokojových rostlin totiž zaléváme příliš velkoryse. Jak tedy poznáme, kdy potřebují rostliny zalít? Pokud používáme hlíněné květináče, existuje jednoduchý způsob zjištění, jak to s vodním hospodářstvím v kořenových bálech naší domácí zeleně skutečně vypadá. Lehce na květináč zaklepeme; když se ozve jasný, zvonivý tón, je země suchá a zalévání nutné. Při poněkud tlumenějším tónu poznáme, že je v květináči dosud dostatečné množství vody. Může se ovšem stát, že puklina v květináči tón zkreslí. Proto nezbude než si vymyslet nějakou jinou metodu.

Něco pro znalce: jarní salát z pampelišky

Z bělených listů pampelišky připravíme velice chutný jarní salát. Abychom docílili opravdu správné chuti čerstvého jarního salátu, vysejeme semena pampelišky v létě na záhon. Nesmíme je vysévat příliš hustě, aby byly rostliny mohutné a dobře vyvinuté. V předjaří příštího roku můžeme začít sklízet. Jakmile se objeví první výhony, zakryjeme rostliny obráceným květináčem. Pokud už máme na pampelišku opravdu velkou chuť, můžeme na rostliny navršit suchou pařeništní zeminu z minulého roku, a to do výšky 8 až 10 cm. Když začnou výhony z pokrývky vykukovat, případně začínají prorážet otvorem ve dnu květináče, nastává čas sklizně. Vyběleným pampeliškovým listům dáme zřejmě přednost, protože jsou křehčí a méně hořké. Zelené listy je však rovněž možné v kuchyni použít.

Cibule rekordních velikostí

Speciální metodou pěstování můžeme získat opravdu obrovské cibule. Na podzim si vybereme ty největší a nezdравější cibule z vlastní sklizně, uložíme je do sáčku a ten přes zimu zavěsíme v blízkosti kamen. Teplou musí být tak intenzivní.

Svět rostlin

aby cibule téměř úplně vyschly a nezplesnivély. Když pak tyto „plemenné“ cibule brzy na jaře vysadíme na záhon, narůstají jim jen listy, nikoli květní stonek. Taková cibule pak může dosáhnout hmotnosti až přes půl kilogramu.

Zralost raných brambor můžeme urychlit

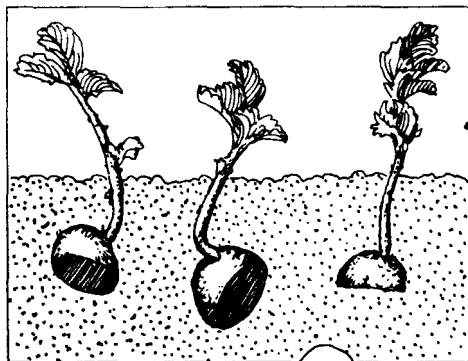
Pokud se už opravdu nemůžeme dočkat, až se nám na stole konečně objeví kouřící mísa nových brambor, můžeme využít následující radu. Dozrání raných brambor je totiž možno docela jednoduchým způsobem urychlit. Když už jsou jednotlivé hlízy dost velké, ale ještě nedozrálé (příliš vodnaté), můžeme je přesto vykopat. Vhodnou bednu vyplníme suchým pískem a hlízy do ní uložíme. Bednu pak postavíme na plné slunce (v případě deště ji musíme zakrýti). Asi tak po týdnu pobytu v suchém, teplém písku jsou brambory dozrálé nebo - přesněji řečeno - předzrálé. Dobrou chuť!

Máme málo sadbových brambor? Existuje pomoc

Když máme málo bramborových hlíz k sadbě, ale chtěli bychom jich

naopak hodně sklidit, můžeme si sadbu následujícím způsobem „zvětšit“. Hlízy připravené k sadbě nebo jejich části, z nichž každá má alespoň jedno oko, zasadíme začátkem dub-

Pozor při oddělování výhonů, a jejich vysazování; jenom nepoškozené výhony dále rosioiii-

Svět rostlin

na do hloubky 5 cm na rychlíci záhon (s vrstvou listů pod zeminou). Když výhony dosáhnou výšky 8 až 10 cm, opatrně hlízy vyjmeme a jednotlivé výhony citlivě oddělíme. Vysadíme je pak na připravený bramborový záhon do hloubky 15 cm, vždy po dvou až třech kusech do jedné jamky. Vzdálenost mezi jamkami má být asi 40 cm.

Z každé hlízy, popřípadě z každé části s očkem, si tak můžeme připravit dvě až tři nové rostlinky. To už by nám snad mohlo stačit.

Když už jsme takto ze sadbových brambor dostali maximum, měli bychom jim také patřičně přilepšit na živinách: brambory mají obzvláště rády dřevěný popel.

Jak dodat barvu příliš bledým růžím

Když už nás přestane těšit křehká bledost květů růže mnohokvěté (*Rosa multiflora*.) a přejeme si, aby květní plátky dostaly sytější barvu, můžeme pokrýt zem v okolí keře asi dvoucentimetrovou vrstvou prášku z dřevěného uhlí a tu pak zalít. Původně bledá barva květů nabude překvapivě sytosti.

Ideální velikost sazečky

Příliš velké sazečky mají velmi často tendenci vybíhat do květu, a proto se většina zahrádkářů orientuje na sazečku ideální velikosti, tedy zhruba velikosti lískového ořechu. I při této velikosti cibulek však sazečka často „vyhání“. Abychom tomu zabránili, můžeme sazečku asi čtyři týdny před výsadbou „usušit“, to znamená uskladnit ji při teplotě kolem 25 °C. Takovou teplotu asi v bytě mít nebudeme, a ani by to nebylo zdravé. Možná, že by přišla v úvahu kotelná nebo jiná podobná místnost s vyšší teplotou. A protože by sazečka měla přijít do země už v březnu, musíme na její nákup a sušení myslet včas.

K milovníkům kávy patří i pažitka

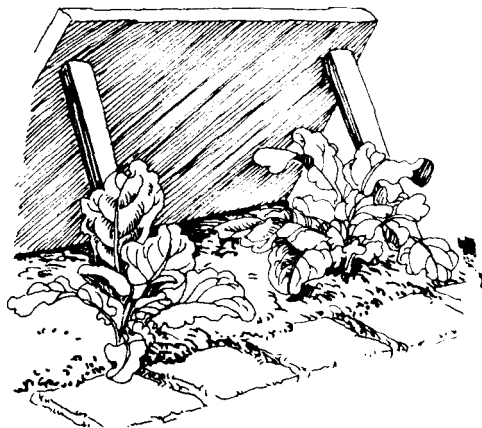
Kdo už všechno nemá rád kávu! Pažitka rozhodně patří mezi ty, kdo si chuť rozemletých kávových bobů velice rychle oblíbí. Přesněji řečeno, pažitka bude dobře prospívat, když ji budeme hnojit kávovou sedlinou. Zatím se přesně neví, kterým druhům kávy dává přednost, ale můžeme se jí zkusit zeptat.

Prevence, ochrana, péče: zkušený rostlinný lékař při práci

Stínová ochrana před dřepčíky

Jako ochrana proti dřepčíkům často pomůže už pouhé zastínění řádků brukví, ředkvi či ředkviček, a to prkny postavenými podél záhonů. Osvědčuje se též večerní postřik odvarem z pelyňku. U čerstvě vysazených brukvovitých rostlin je nejjednodušším ochranným prostředkem mulčování listím černého bezu.

Prevence proti dřepčíkům

Je to zcela prostě - dřepčíkům můžeme skutečně *zárazu* jejich choutky už při výsevu semen. Semena rostlin, které by mohly být později dřepčíky ohroženy (zeli, ředkev, ředkvička), necháme vyklíčit v dobře navlhčené směsi rozdrceného česneku a pilin z neušetřeného dřeva. Na vzešlé rostlinky - tak nám to alespoň odkázali naši předkové - údajně přejde dřepčíky chuť.

*Stínící desky zdvihneme
pomocí jednoduchých podpěr.*

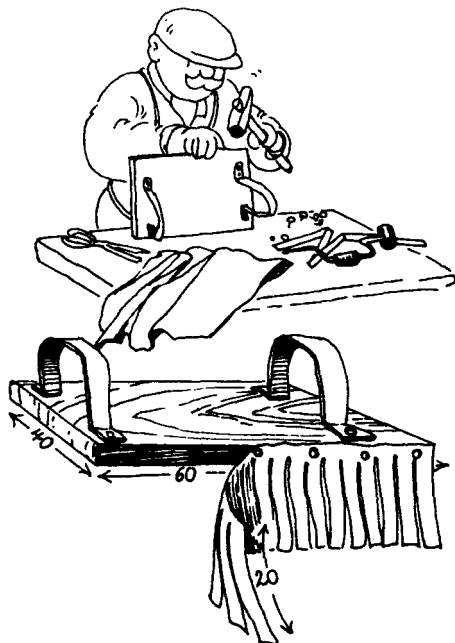
Lapací prkénko na dřepčíky

Ten, kdo rád a hodně pěstuje kapustu, ředkvičky a ředkev, ví velmi dobře, co s nimi dokáží udělat spousta žravých dřepčiků, zvláště když napadnou mladé rostliny. Tam, kde se dřepčící objeví ve velkém množství, vyplatí se přejít do útoku a vyrobit si podle připojeného nákresu jedno-

Ochrana rostlin

duché lapací prkénko. Třásněmi po straně prkénka pravidelně ve večerních hodinách přejíždíme přes postižené rostliny. Polekání dřepčící vyskakují do výšky a zachycují se na spodní straně prkénka, kterou jsme natřeli lepem. Kdybychom nesehnali správný lep na hmyz, můžeme použít už natřené pásy lapačů hmyzu pro ovocné stromy, které připevníme na spodní stranu prkénka.

Jak jinak ještě vyzrát na dřepčíky

Pokud se dřepčící objevují pouze sporadicky, takže se nevyplatí konstruovat a používat výše popsané lapací prkénko, můžeme se těch roztomilých broučků zbavit i jiným způsobem. Kolem záhonů s kapustou či kolem řádků ředkviček vysejeme jako „lapací rostlinu“ řeřichu zahradní; tu mají dřepčící ještě raději než kapustu či ředkvičky.

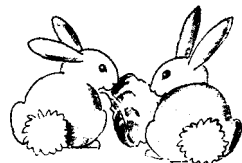
Rafinované, že? Další metoda, jak uchránit hlávky kapusty před dřepčíky, je umístit záhon uprostřed trávníku. Protože dřepčící nepřezimují v travnatých plochách, nemusíme se obávat, že kapustu najdou.

Svilušky na pokojových azalkách

Je to k vzteku, když začnou azalky po dlouhé době péče a snažení konečně nasazovat na květ a v tom okamžiku se na nich usadí svilušky. Pomůže jen pořádný teplotní šok, abychom invazi zastavili. Koruny postižených azalek ponoříme na dvě

Jakým směrem prkénko otočit - zda třásněmi dopředu, nebo dozadu - to jsme se nedozvěděli; nejlepší je to vyzkoušet

Ochrana rostlin

sekundy třikrát za sebou (v rozmezí čtyř až pěti sekund) do vody horké 55 °C. Žádné obavy, azalkám se skutečně nic nestane.

Pokojové rostliny nejsou zoologická zahrada

Všemožní červi, hádátka a další drobní živočichové, v zahradě třeba i vítání, působí v květináčích škodlivě, například tím, že okusují kořeny pokojových rostlin. A kdo může vědět, do čeho se ještě pusí? Vzniku takové zoologické zahrady můžeme zabránit použitím odvaru z pokrájeného kaštanu (správněji jírovce maďala); sedm až deset rozkrájených kaštanů povaříme 10 minut v 1 litru vody. Jelikož dědeček zapomněl přesněji popsat působení tohoto záračného prostředku, dovolujeme si doporučit následující postup. Nejdříve se pokusíme zvířátka zapudit tak, že rostliny zalijeme vychlazeným odvarem. Mělo by to být pochopitelně na volném místě mimo byt, kde by měli nevítání návštěvníci květináčů šanci uniknout. Pokud se příliš k odchodu nemají, budeme muset dopřát kořenům Jednotlivých rostlin asi půlhodinovou koupel ve vychlazeném odvaru. Kaštanu na přípravu odvaru si nasbíráme při procházce podzimmím parkem; děti se tohoto úkolu jistě rády ujmou.

Hon na zajíce je zbytečný

Když mají zajíci v zimě málo potravy, s chuť se pustí do kůry stromů - včetně našich ovocných. Pokud se nám nechce budovat důkladný králíčí plot, který musí být zapuštěn 30 cm do země, můžeme ochránit stromy tak, že kolem kmenů ovážeme v několika vrstvách novinový papír (podobné lze použít i chrástí). Navíc můžeme využít i té skutečnosti, že kůra stromů je pro zajíce pouze potravou z nouze; kapusta nebo jiné podobné rostliny, ponechané přes zimu na zahradě, jim budou mnohem milejší. Stejně spolehlivě odlákají ušáky i košťaty hlávkové či růžičkové kapusty, které necháme stát na záhonech. Tato poslední metoda se nám zdá z mnoha hledisek, například z pohledu racionalizace a ochrany životního prostředí, nejlepší.

Lapání drátoven

Nejúčinnější prostředek proti drátovcům, kteří se k naší velké lítosti s oblibou usazují na kořenech mnoha pěstovaných rostlin, jsou přirozeně návnady. Hodí se k tomu například Ušty a košťaly salátů, které večer rozložíme mezi řádky zeleniny. Ráno z nich můžeme mlsouny posbírat.

Ochrana rostlin

Na květilku cibulovou platí uhlí

Ne černé nebo hnědé, nýbrž dřevěné. Chceme-li ochránit cibuli před nálety květilky cibulové, musíme rostliny v červnu a červenci několikrát poprášit rozdrceným dřevěným uhlím. Nemusíme si však rozhodně předsevzít, že celou svoji zásobu dřevěného uhlí rozsypeme na cibulové záhony. I kdybychom posypali všechny cibule, stejně bychom květilce nezabránili, aby na ně nakladla vajíčka. Chytrý dědeček tedy vždy nechal část cibule neošetřenou práškem z dřevěného uhlí; tyto obětované rostliny pak pečlivě pozoroval a při prvních známkách napadení (rostliny vypadají nezdravě, žloutnou) je vytrhal a zkompostoval. Věděl to tedy zcela přesně - dřevěné uhlí sice na květilku cibulovou platí, ale jen do určité míry.

Otruby lákají plže

S určitou nadsázkou by člověk mohl říci, že plži jsou pořádní požitkáři. Jedno o nich víme určitě - za otrubami jsou ochotni cestovat s velkým nadšením třeba i kilometry. Zvláště žitné otruby je přitahují silou přímo magickou. Pokud se tedy ve vlhkých letech nechceme dělit o svoji úrodu s těmito, řekněme upřímně, dost

obtížnými návštěvníky zahrádek, opatříme si otruby a umístíme je v zahradě v malých hromádkách jako vnaidlo. Večer nebo brzy ráno pak můžeme zvířátka na otrubových hromádkách pohodlně sbírat a vynést ven ze zahrady.

Toto velice zajímavé a stále aktuální téma si určitě zaslouží ještě trochu rozvést. Už za dob našich pradědečků a kdoví, jak dávno předtím, bylo známo, že nejbezpečnějším prostředkem proti plži kalamitě je pravidelné sbírání těchto velice žravých potvůrek. Práci nám značně usnadní zbudování různých úkrytů. Dobře je například můžeme po celý den sbírat pod převrácenými květináči bez otvoru ve dně, které vždy na jedné straně dřívkem nadzdvihneme. Nejpříjemnější na této metodě je to, že člověk nemusí tak brzy vstávat. V kombinaci s otrubovým trikem bychom mohli toto řešení označit za tak dlouho hledaný ideální způsob boje proti plžům.

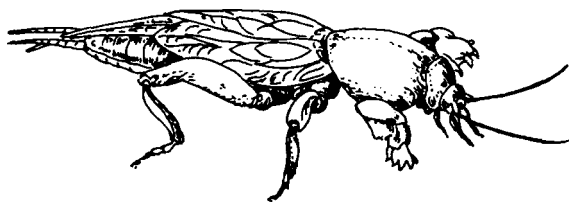
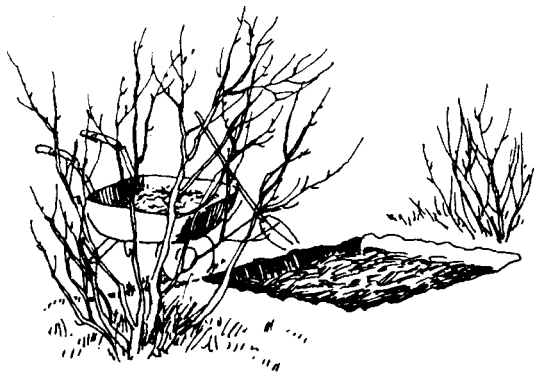
Kdo krtonožce jámu kopá ...

bude k tomu asi mít důvod. V některých oblastech je tato velká příbuzná cvrčka zcela neznámá, ale tam, kde se objevuje, může způsobit zahrádkářům značné starosti. Přitom vlastně ani nepatří ke škůdcům,

Ochrana rostlin

Krtonožky láká teplo koňského hnoje.

a dokonce sama dokáže zlikvidovat značné množství nežádoucích drobných živočichů žijících v zemi. Na nervy nám ovšem začne jít v okamžiku, kdy se objeví ve větším množství v užitkové zahradě, kde časně na jaře okusuje kořeny čerstvě vysazených či právě vyklíčených rostlin. Nemusíme hned začít krtonožky právě vyražďovat, k jejich odstranění ze zahrádky postačí i mírnější metody. Uvedme si z nich

alespoň jednu. Na podzim vykopeme na určeném místě, především tam, kde se krtonožky vyskytují ve větším množství, jámu o rozměru jednoho čtverečního metru a o hloubce 60 až 70 cm. Naplníme ji udusaným koňským hnojem. Spousta krtonožek bude jámu považovat za ideální místo pro přezimování. Brzy na jaře potom krtonožky spolu s hnojem vyvezeme na nějaké vzdálenější místo a tak se jich zbavíme.

Ochrana rostlin

Ochranný plech proti krtonožkám

Abychom před krtonožkami ochránili mladé rostlinky, můžeme kolem nich na záhoně chytře zbudovat ochrannou plechovou ohrádku. Můžeme k tomu použít nějaký nespájený plechový válec, případně plechovku od konzervy z nekorodujícího materiálu s vyříznutým vrchem a spodkem. Kolem vysazených rostlinek nasadíme ochranné plechové válce a zatlačíme je několik centimetrů do země. Později můžeme tyto ohrádky zase opatrně odstranit, někdy dokonce přímo musíme, aby se rostliny, které už mezitím pořádně povyrostly, o plech nepoškodily.

V pařeništi jsou rovněž nevtaně

V pařeništích se krtonožky zjevně cítí velmi dobře, neboť si libují v teple produkovaném vrstvou hnoje. Pro to bychom ještě měli pochopení. Bohužel však tato milá zvířátka sežerou vše, co jim přijde pod kusaďa, a tady se už naše zájmy začínají křížit, protože my bychom naopak většinu z toho raději viděli vyrůst a pak to snědli sami. Aby se nám tedy krtonožky nepustily do kořinek mladých rostlinek, měli bychom je z pařeniště vyprovodit ještě dříve, než do něho začneme sít nebo

vysazovat. Bezpečně by na ně měl platit odvar z olšové kůry, kterým po vychladnutí pařeniště důkladně zalijeme.

Proti mravencům: vůně a pasti

Mravenci v pařeništích a sklenicích mohou být dost obtížní. Proč? Především proto, že se svou příslovečnou pílí neustále budují všude v zemi komůrky a chodbičky, které natolik zkyprí půdu, že v ní mladé rostliny ztrácejí oporu a kácí se. Pracovní nadšení mravenečků dokáže zastavit vůně kerblíku, jehož nať rozložíme na několika místech pařeniště či skleníku. Na volných záhonech však tato metoda nefunguje. Tady zase, pokud se chceme mravenců zbavit, můžeme rozsypat guáno nebo nastrážit pasti v podobě plochých misek naplněných směsí medu a vody.

Noční mráz taje ve světle svíček

Hrozí-li noční mrazíky, můžeme mladé rostliny ochránit jednoduše tím, že na ně překlopíme květináč; při mírném mrazíku to zcela postačí. Poněkud tužší mráz vyžaduje rafinovanější opatření. Několik kovových desek tloušťky 2-5 mm umístíme na záhony tak, abychom pod ně mohli postavit svíčky, například hřbitovni

Ochrana rostlin

světla (pozor na to, aby nám vítří svíčky nezhasil). Svíčky musí stát v dostatečné vzdálenosti od rostlin, aby je nespálily. Pro jednu desku o délce strany 40 cm budeme potřebovat tři svíčky. Ty rozehřejí desku tak vydatně, že budou rostliny v její blízkosti před mrazem bezpečně chráněny. Tato metoda je vhodná i pro přezimující rostliny, pokud se v lednu či v únoru objeví silnější mrazy.

Předpověď nočního mrazu: trávník už to tuší

Dá se očekávat noční *mráz*, když večer zhruba 5 cm nad trávníkem o ploše několika čtverečních metrů naměříme teplotu nižší než 6 °C. (Komu tato rada připomíná černou magii, může si s klidem Jít v noci měřit znovu.)

Předpovědi počasí jinak než podle televize

Roztrhne-li pavouk svou síť na dva kusy, věz, že brzy potom dešůk přijít musí. Když se na okrajích či špičkách lístků lichořeřišnice, jahod a fuchsii objeví malé kapky vody, bude brzy pršet.

Ptáci v mladé zelenině

Bez švitoření v zeleninových záhonech se jistě docela dobře obejdeme,

neboť ptáci tuze rádi oštipují křehké lístky salátu i jiných druhů* zeleniny a také vytahují mladé rostlinky ze země. Jakmile však zelenina trochu povyroste, občasné ozobávání už jí tolik nevadí; mladé sazenice však často padnou ptákům za oběť celé.

Pokud chceme ptáky, především špačky, trvale udržet v uctivé vzdálenosti od zeleninových záhonů, musíme vymýšlet stále něco nového. Tito milí ptáčkové jsou totiž velice učenliví. Doporučuje se nad výsevnými záhony křížem krážem hustě napnout modré provázky; zdá se, že s provázky jiných barev žádoucího výsledku nedosáhneme.

Později můžeme vyrobit a zavěsit nad záhony koule z perli. Do bramborové hlízy napícháme ze všech stran perli a pak ji pověsíme na hůl, našikmo napíchnutou do země. Vítr opeřenou kouli volně pohybuje a ptáci se drží v uctivé vzdálenosti od záhonu.

Vrtule chřestová ráda sedne na lep

Vrtule chřestová sice velmi připomíná obyčejnou domácí mouchu, ale může nám způsobit mnohem větší starosti. Asi tak od dubna do konce června se pokouší klást vajíčka na světlé špičky chřestových výhonků. Zvláště v druhém roce pěstování, dříve než začínáme mladé výhonky sklízet, je

Ochrana rostlin

chřest vrtulí značně ohrožen. Osvědčený domácí trik, na který většina nežádoucích milovníků chřestu vždy znovu s chutí naletí, vypadá následovně. Během doby kladení vajíček (viz výše) zapícháme do záhonu v pravidelných odstupech dřívka stejné tloušťky, jakou mají chřestové výhony. Vrcholy dřívek natřeme lepem. Je to podlé, ale účinné.

Jak poplést bělásky zelné

Abychom zabránili běláskům v kladení vajíček na naše vzácné hlávky zelí, připravíme si na ně následující trik. Mezi jednotlivé rostliny poklademe prázdné bílé vaječné skořápky. Hledající samička běláška se domnívá, že tam právě na kladení vajíček pracují jiné samičky jejího druhu, a tak si odletí hledat jiné místo.

Setřme kukaččí vajíčka lumčíků

Mezi housenkami běláška zelného, žijícími často ve velkých koloniích na spodní straně zelných listů, najdeme jednotlivé housenky se žlutými nebo šedobílými vejčitými útvary na těle. Tato takzvaná housenčí vajíčka patří k zahradníkovým spojencům; ve svém vlastním zájmu bychom od nich měli dát ruce pryč. Jsou to

totiž jemné zámotky housenek lumčíků. Lumčící kladou svá vajíčka do těl housenek bělásků i jiných škůdců a ty později hynou. Ano, příroda někdy dovede být velice krutá.

Jak zkazíme chuť myším?

Když jim do jejich oblíbené potravy nasypeme smrkové nebo jedlové jehličí. Jinými slovy, když smísíme semena k výsevu s jehličím, přejde myši chuť mlsat semena z řádků a raději budou držet hladovku.

Sír. 35:

Nahoře: Když plody angreštu včas - probereme, bude zbývající úroda velká a sladká.

Vlevo dole: Bez černý (Sambucus nigra) se už odedávna používá k ochraně rostlin (viz str. 43).

Vpravo dole: K bujnému růstu celer občas potřebuje speciální ošetření (viz str. 16).

Str. 36: Mnozí zahrádkáři oceňují krтка jako dodavatele biologicky čisté zeminy, vhodné k předpěstování sazenic (viz str. 11).

Str. 37: Jitrocel kopinatý je dobrý nejen do sirupu proti kašli, ale účinkuje i proti hmyzimu bodnutí. Neměl by proto chybět v žádné zahradě (viz str. 58).

Dobroty ze stromů: ovocné odrůdy, pěstování a péče ze starých dobrých zahrádkářských časů

Vysazování stromů: i časné jaro má své přednosti

Ovocným stromům je to zdánlivě jedno, zda je vysadíme na podzim nebo na jaře, hlavně že to provedeme obratně a na správném místě. Většina zahrádkářů však dává přece jen podzimní výsadbě přednost, strom tak má možnost vytvořit si už do jara nové kořeny. V těžších půdách bychom však měli raději vysazovat až na jaře, protože mladé kořenové výhony bývají v takových, často vlhkých půdách přes zimu napadány kořenovou hnilobou.

Čas řezu podle hesla: co chcete - silnější letorosty, nebo více ovoce?

Ovocné stromy můžeme řezat od opadání listů na podzim až téměř do nového pučení na jaře. Pouze dnům,

kdy klesne teplota pod $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$, bychom se měli vyhnout. Podle toho, čeho chceme docílit, se rozhodneme k řezu buďto na podzim, nebo na jaře. Silných letorostů se zpravidla dočkáme po podzimním řezu. Únorový řez naopak potlačuje růst výhonů a podporuje násadu plodů.

Zdroj mladosti v jílu

V mnoha zahradách stojí staré, neošetřované, zapomenuté stromy. Tyto stromové veterány můžeme zcela jednoduše zase přivést k životu a k tvorbě nových plodů. Energií nezbytnou k dalšímu růstu jim dodá obklad z jílu.

Recept na získání nového mládí pro staré stromy je celkem jednoduchý. Nejdříve kůru stromu dokonale očistíme a vykartáčujeme. Drátěným kartáčem sice můžeme dobře odstranit volné části kůry, ale hrozí nebezpečí, že strom poraníme. K odstranění volných částí kůry proto raději použijeme rýžový kartáč, namočený v odvaru z přesličky rolní.

*/ na problémy s pěstováním
pokojových rostlin znal dědeček
různé rady (viz str. 23).*

Po vyčištění kmenu ořízneme velké rány; mrazové trhliny mohou zůstat. Pak necháme strom oschnout a potom můžeme konečně přikročit k jílovým obkladům. Jíl (vylepšení pro odvážné odborníky: nejlepší je jíl smíchaný v poměru jedna ku jedné s kravincem) rozmícháme s vodou nebo ještě lépe s přesličkovým odvarem na hladkou hmotu a necháme přes noc stát. Příští den touto směsí

ošetříme jednotlivé rány nebo i celý kmen (v případě většího poškození mrazem). Naneseme ji v sílné vrstvě a pak kmen ovážeme pytlovinou. Obklady můžeme ponechat na stromě po celý rok a pak je případně obnovit. Mimochodem, nejvhodnější dobou k ošetření stromů je jaro.

Už zase žádné ovoce na stromě?

Jiuvý nátěr ozdravuje kůru stromů a pomáhá starým stromům k nové síle.

Pokud stromy nechtějí nasazovat na plody, může být příčinou to, že byly

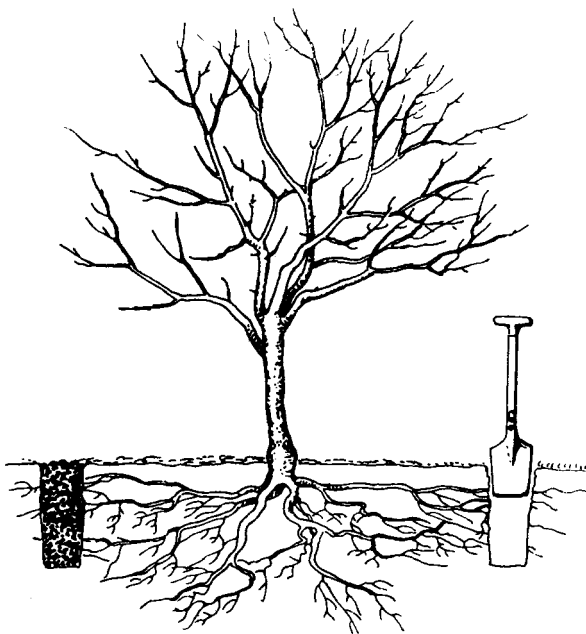

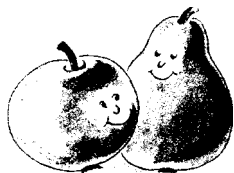

příliš hluboko zasazeny. Místo štěpování (poznáme je jako ztlustlé místo dole na kmene) musí zůstat asi 10 cm nad povrchem země. Pokud tomu tak u našeho stromu není, pomůže jen jeho vyzdvihnutí. Nepostačí však jenom odstranit zeminu okolo kmene. V jámě, která by tak vznikla, by se totiž, hlavně na podzim a v zimě, hromadilo příliš mnoho vody, s níž se zvyšuje nebezpečí infekce spojené s kořenovou hnilobou. Je-li už strom na takovou operaci příliš velký, můžeme se s trochou štěstí pokusit

ovlivnit plodnost i jiným způsobem. Podle velikosti stromu vyryjeme po obvodu asi dva nebo tři "metry od kmene příkop na šířku rýče a hluboký 50 až 60 cm. Veškeré kořeny stromu, které tak odkryjeme, hladce odřízneme a nakonec příkop opět zasypeme. Na řezných plochách na kořenech se vytvoří množství jemných kořínků, což podpoří tvorbu květních pupenů.

Řezem kořenů podpoříme plodnost stromu.

Správné načasování sklizně a zralosti

Ne všechny plody na jednom stromě dozrávají *naráz*. Jestliže sklidíme nejprve jenom část ovoce, konkrétně plody na osluněné straně stromu, na vrcholku a na koncích větví, budou mít plody z vnitřku koruny a ze zastíněných partií ještě možnost narůst a důkladněji dozrát.

Aby angrešt narostl a zesládl

U angreštu se vyplatí otrhat zhruba polovinu ještě před dosažením zralosti. Plody, které na keři zůstanou, jsou pak obzvláště velké a sladké. Nezralé plody však rozhodně nevyhodíme na kompost, budou z nich výborné marmelády a kompoty.

Otálení může zachránit květy

Tady nejde o začátečnické rozpaky při používání nějakých komických starých metod. Následující problém má naopak velice jednoduché, inteligentní řešení. Často už máme ovocné stromy v plném květu, když tu náhle, proklatě, začne zase mrznout! Většina květů opadá, a stejně tak opadne i naše nadšení nad budoucí

obrovskou sklizní. A teď přijde to produktivní, rafinované otálení. Kvetení prostě posuneme na pozdější, méně kritické období. Za tím účelem pokryjeme zem kolem kmenů ještě v době, kdy je zmrzlá, silnou vrstvou studeného hnoje. Mísa kolem stromu se tak ohřívá pomaleji a květy logicky přijdou přiměřeně později. Hnůj odstraníme až tehdy, kdy už se další silné mrazy nedají očekávat. Stromy pak zpoždění velice rychle doženou a květy už neohrozí žádný *mráz*. Tuto metodu však použijeme pouze v letech, kdy ještě i na konci zimy pořádně mrzne.

Pan doktor si ví rady s klejotokem

Klejotok dokáže stromy pořádně oslabit. Rostlinný doktor zná jeden velmi dobrý přírodní prostředek - šfovík. Části kůry postižené klejotokem důkladně vyřežeme. Rány pak musíme pořádně vytříit rozdrcenými šfovíkovými listy, aby se jejich zelená šťáva dokonale vsákla do dřeva. Takto ošetřená místa se velmi rychle hojí a brzy na nich opět vyroste zdravá kůra. Protože choroba může postihnout všechny naše vzácné pekoviny, rozhodně bychom neměli v případě potřeby tuto léčebnou metodu opominout.

Užiteční škůdci a případný boj s nimi

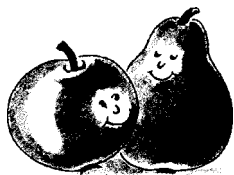
To, co se dnes považuje za supermoderní boj proti škůdcům, bylo v podstatě známo už mnoha předchozím generacím. Tato metoda spočívá v ochraně, zavádění a podporování užitečných živočišných druhů. K prostředkům přímého boje se škůdci se uchýlíme až při silnějším napadení. Je-li napadení housenkami, brouky či různými vosími druhy spíše omezeného rozsahu, projeví se někteří takzvaní škůdci dokonce jako užiteční pomocníci - svým požerem proberou přebytečnou násadu, protože napadené plody zpravidla opadají ještě před dozráním. Abychom přílišnému rozmnožení škůdců zabránili, musíme spadané ovoce pravidelně sbírat a likvidovat (nejlépe zakopat do hloubky nejméně jednoho metru). Pokud máme slepice, můžeme ovoce zkrmit. Slepícím tito takzvaní škůdci zajisté nebudou ke škodě.

Pilátky na švestkách: máme odřezávat větve?

Když se chceme skutečně pustit do odřezávání větve, na které se usadí pilátky (nezůstane určitě jen u jediné), měli bychom to nejdříve zkusit s poléváním koruny stromu odvarem z květů černého bezu. Pokud však

má být naše počínání korunováno úspěchem, musíme začít už před otevřením květů a pak operaci dvakrát či třikrát během května opakovat. Cílem našeho snažení je zabránit samičkám pilátky v naklazení vajíček. Na odvar (případně výluh) musíme počítat s hrstí čerstvých nebo lžíci sušených květů na 1 litr vody.

Dědečkův arzenál však obsahuje ještě další zbraně. Pilátky například můžeme v době náletu čas od času ze stromu prostě a dobře setřást. Když je na stromech objevíme (jsou to černé vosičky s červenavě hnědožlutými nožkami a čtyřmi průsvitnými křídly), snadno je za chladného, podmračeného dne setřese se na plachty položené pod stromy. Za špatného počasí se totiž pilátka vůbec nepohybuje. Za krásného dne pilátku třesením pouze vyplašíme, ale rozhodně nesetřese se; navíc máme jistě za krásného počasí na práci něco lepšího než setřásat ze stromů hmyz. Pokud chceme udělat nějaké preventivní opatření pro příští rok, musíme denně sbírat a odstraňovat spadané plody, dokonce i při velmi krásném počasí. Červivé ovoce nejlépe zneškodníme tak, že je zakopáme někde dále od stromů do hloubky nejméně jednoho metru. Abychom se se sbíráním červivého ovoce nemuseli trápit věčně, pomůžeme mu ze stromu tím, že občas pořádně zatřese se kmenem.

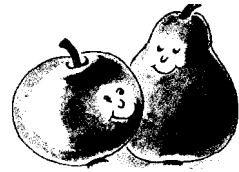
Pryč s vlnatkou

Také proti vlnatce (mšici krvavé) může pomoci postřik korun stromů odvarem z květů černého bezu (viz předchozí radu). Abychom vlnatce zabránili ve vniknutí do dřeva, zatřeme všechny trhliny na postižených stromech Jüem. Vlnatka tam nebude moci naklást vajíčka ani ve dřevě přezimovat.

Dobrym prostředkem je také tenký, ale ostrý proud vody, jeho použití bychom měli několikrát opakovat. Účinná by měla být i směs z jednoho dílu lihu a tři dílů tuku, kterou nakapeme nebo natřeme na napa-

*Mnozí škůdci z naší zahrádky
Jsou lahůdkou pro slepice,
jako například housenky a kukly
vrtule třešňové.*

děná místa. Mimochodem, pokud Jste to ještě neslyšeli, odrůdě Ontario se vlnatky zdaleka vyhýbají. Vědí snad proč?

Na pilatky *B* mýdlem

Proti různým druhům pilatek, které se objevují na ovocných stromech, pomůže postřík listů mýdlovou vodou. Dědeček za tím účelem rozpustil čajovou lžičku mazlavého mýdla v jednom litru vody. My dnes máme také možnost opatřit si ve specializovaném obchodě zvláštní mýdlo vhodné pro rostliny. To se potom používá podle doporučení výrobce.

Pro chovatele slepic: žádný strach před vrtulí třešňovou

V boji proti vrtuli třešňové můžeme využít skutečnosti, že se její housenky kuklí relativně mělce pod povrchem země. Zem pod napařenými stromy tedy na podzim několikrát překopeme a slepice se pak o kukly postarají.

Příště zase budeme myslet na nějaké doporučení pro ty, kdo nemají slepice.

Jablka a hrušky: dědečkovy nejoblíbenější odrůdy

Jabloně

Pro *suché půdy*: Ontario

Pro *vlhké půdy*: Grávštýnské, Boskoopské a všechny rzivé renety

Pro *drsne polohy*: Charlamowski, Lebelovo, Šampaňská reneta. Gdaňský hranáč

Pro horské oblasti *Jako volně stojící stromy*: Průsvitné letní, (skleněně žluté), Charlamowski, Landsberská reneta, Gdaňský hranáč, Lebelovo

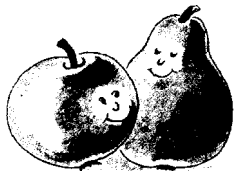
Pro *chráněné oblasti s kvalitní půdou*: Coxova reneta, Blenheimská reneta, Kanadská reneta

Pro *dobré, teplé, chráněné polohy*: Blenheimská reneta. Kanadská reneta

Běžné odrůdy pro zatravněné sady: Bolkovo, Rýnské, Červené tvrdé a další místní odrůdy

Odrůdy s velmi ranou plodností: Charlamowski, Baumannova reneta. Zlatá parména, Coxova reneta

Odrůdy s pravidelnou plodností: Ontario, Lebelovo, Velké rýnské, Charlamowski, Coxova reneta, Muškátová reneta

Ovoce

Hrušky

Pro otevřené polohy v horských oblastech: Kozačka štutgartská, Clappova máslovka, Willamsova čáslavka

Pro chráněné polohy v horských oblastech: Avranšská, Polteauova

Odrůdy s velmi ranou plodností:
Willamsova čáslavka, Avranšská

Vděčné odrůdy s pravidelnou plodností: Avranšská, Boscova lahvice, Polteauova, Willamsova čáslavka, Charneuská

Dědeček ručí za to, že Jsou to skutečně vynikající odrůdy.

Oblíbené odrůdy hrušek

Boscova lahvice

Charneuská

Polteauova

Willamsova čáslavka

Avranšská

Ovoce naší píce: sklizeň a uskladnění

Kapusta není příliš citlivá na mráz

Říká se, že kapusta je citlivá na *mráz*, jenom dokud stojí na záhonu. Jakmile ji sklídíme, už ji mráz nepoškodí. Naši předkové doporučují vysazovat rané a polorané odrůdy od konce června do poloviny července. V pozdním podzimu hlávky před prvními mrazy včas sklídíme a uložíme je na zimu na záhon ve dvou vrstvách nad sebou, zakryté chřestovou natí nebo slámou. Během zimy můžeme hlávky podle potřeby odebírat, ale před použitím je musíme nechat rozmrznout. Z chuťových důvodů by nemělo být rozmrzání prudké, nýbrž naopak velmi pomalé; nejlepší je uložit hlávku k postupnému rozmrzání do chladničky.

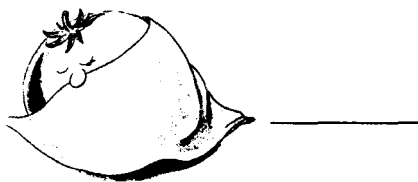
Přirozená ochrana před hnilobou

Proti tvorbě hnilobných procesů u uskladněného ovoce a zeleniny prý působí listy kapradí. Jsou tedy vhodným materiálem k vystýlání sklep-

ních polic. Kde toto výborné stelivo seženeme? Můžeme si včas v nějakém okrasném zahradnictví opatřit nejčastěji používanou hasivku orličí a vysadit ji v zahrádce, stejně jako to děláme se všemi ostatními rostlinami. Protože jsou kapradiny částečně jedovaté - především jejich

Všechny rané odrůdy kapusty nejsou stejně vhodné k přezimování; musíme jich tedy nejdříve několik vyzkoušet

Sklizeň a uskladnění

výtrusy - zabráníme raději styku potraviny se šťávou, která z kapradin vytéká. Na to by měla postačit jedna vrstva hedvábného papíru mezi ovocem či zeleninou a kapradím. Navíc musíme dávat pozor na to, abychom nepoužívali výhony, na nichž se už začínají vytvářet výtrusy.

Dlouhotrvající potěšení z krásných zralých, voňavých rajčat

Takové potěšení si rád dopřeje každý milovník těchto nádherných rudých plodů. Máme-li ještě v říjnu, kdy

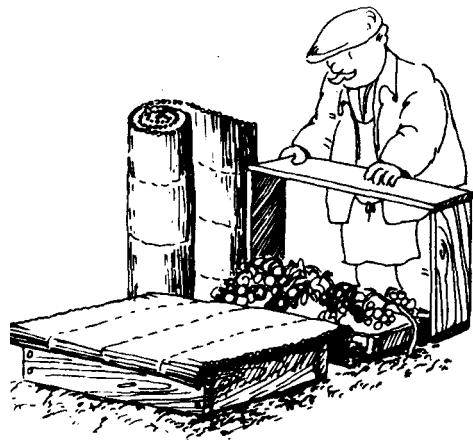
Na záhoně dozrálá rajčata jsou obzvláště voňavá.

začínají hrozit první mrazíky, na rostlinách množství rajčat, můžeme je následujícím způsobem ochránit před mrazem a nechat dozrát. Rostliny položíme na ležící prkno nebo na převrácenou bedničku a přes ně položíme příslušně velký pareništní rám či bednu. Na noc rostliny ještě přikryjeme přikrývkami nebo slaměnými rohožemi, takže jsou rajčata bezpečně chráněna před mrazem. Takto dozrálé plody jsou mnohem aromatictější než rajčata, která otrháváme nedozrálá a necháme dozrávat doma. To už nám přece za tu trochu námahy stojí.

Na černý kořen se sametovými rukavicemi?

Tak horké to snad zase s černým kořenem nebude. Při jeho sklizni však, podle dědečkovy dobře miněné rady, musíme v každém případě pracovat velmi opatrně a kořeny uchránit sebemenšího poškození. Z poraněného kořene by vytekla šťáva, kořen by ztratil na chuti a navíc bychom ho nemohli dlouho skladovat.

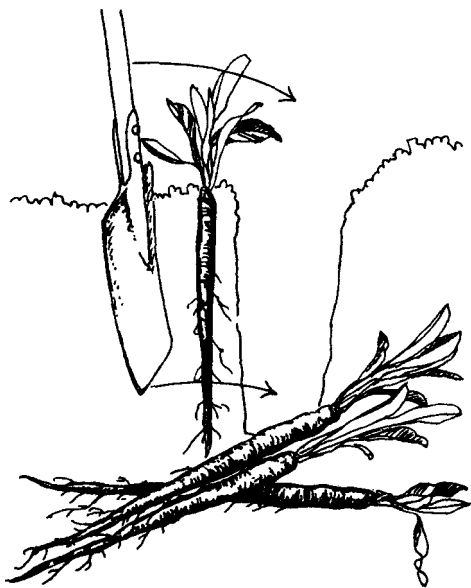
Poměrně bezriziková technika, s jejíž pomocí dostaneme lahodně kořeny ze záhonu do kuchyně, spočívá v tom, že podél řady černého kořene vyryjeme příkop hluboký nejméně tak, jako jsou kořeny dlouhé. Z opačné strany pak zaryjeme co

Sklizeň a uskladnění

Toto technika snižuje nebezpečí, že se černí) hořen při sklizni poškodí

určené pro uskladnění sklídíme **za** suchého počasí a dbáme na to, abychom je utrhlí i se stopkami. Několik dnů necháme ovoce na vzdušném místě, aby se odpařilo. Do pevné nádoby s pšeničnou moukou navrstvíme ovoce tak, aby se jednotlivě plody navzájem nedotýkaly, a pak nádobu uzavřeme. Ovoce můžeme odebírat po částech. Před použitím mouku z plodů omyjeme a na okamžik je podržíme v sítu nad hrncem s vařící vodou, aby je lehce přešla pára. Po tomto ošetření chutnají blumy a švestky jako čerstvě utržené. Co si ti naši chytrí předkové všechno nevymyslili!

nejhlouběji rýč a kořeny vytlačíme do vyrytého příkopu, aniž bychom je přitom poškodili.

Jak udržíme blumy a. švestky čerstvé

Blumy a švestky vydrží čerstvé tři až čtyři měsíce, a to bez použití plastických fólií. Nesmí však k nim mít vůbec přístup vzduch. Plody

Brambory k uskladnění

S bramborami k uskladnění se nedají dělat žádná velká kouzla. Člověk je však tvor vynalézavý. Přisel například na to, že se dá něco udělat alespoň pro to, aby si uskladněné hlízy uchovaly chuť. Podle starých receptů si brambory zachovávají svou chuťovou kvalitu, když je přes zimu uložíme na kouscích dřevěného uhlí. Pokud jsme tedy už všechno dřevěně

Sklizeň a uskladnění

uhlí nespotřebovali při grilovacích hostinách, můžeme to vyzkoušet. Brambory by měly být uloženy asi na výšku dlaně nad uhlím. Kromě vlivu na chuť má dřevěné uhlí ještě další pozitivní efekt - bramborové hlízy začnou později klíčit.

Zralost je nakažlivá

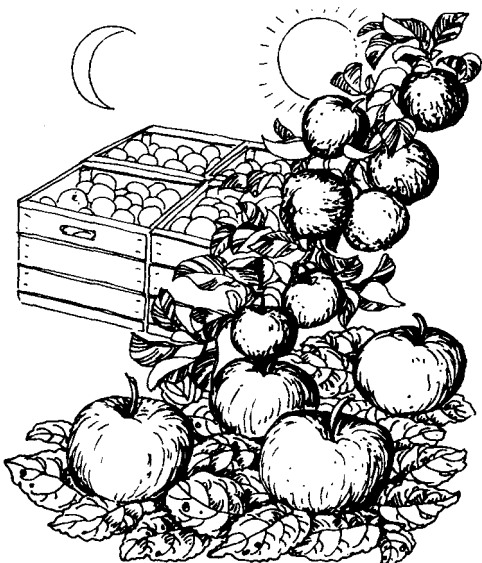
Pokud chceme svůj mlsný jazyk potěšit chutí různých odrůd přes zimu skladovatelných jablek, musíme

dobře rozlišovat mezi podzemními (skladovatelnými asi do prosince) a zimními odrůdami (ty vydrží až do jara). Tyto dvě skupiny bychom rozhodně neměli skladovat pohromadě v jedné místnosti. Jablka totiž vylučují při dozrávání plyn (etylén), který urychluje zrání okolních plodů. Když tedy uskladníme zimní odrůdy v blízkosti odrůd podzemních, nevydrží tak dlouho, jak by se dalo očekávat, a musíme je potom daleko rychleji spořádat.

Hodí se náš sklep ke skladování?

Zda není ve sklepech příliš mnoho etylénu (viz předchozí radu), to zjistíme s pomocí karafiátů. Dva nebo tři tyto krasavce položíme do chladničky a stejné množství do budoucího skladovacího prostoru. Jestliže jsou karafiáty ve sklepech již po třech až pěti dnech zvadlé (na rozdíl od těch, které jsme dali do chladničky), nedá se tam ovoce dost dobře skladovat.

Stav počasí a Józe měsíce při sklizni stejně jako způsob uskladnění zásadně ovlivňují trvanlivost ovoce.

Sklizeň a uskladnění

Carování s uskladněním ovoce

Schopnost vcítit se do přírodních dějů, jejich forem a projevů a dokázat je napodobit je dobrým základem pro správné pochopení zákonitosti přírody, které může být i našim lidským potřebám velice užitečné. Nejvhodnější je například uskladnit jablka a hrušky se stopkou směřující vzhůru, neboť ovoce se zpravidla sklízí před dosažením zralosti a mělo by tedy i nadále zůstat v té poloze, v jaké by normálně na stromě dozrálo.

Aby nám ovoce beze škody vydrželo uskladněné po delší dobu, musíme ho sklízet za jasného počasí při ubývajícím měsíci a uložit na listí z jeho vlastního stromu.

Ovoce v dřevěných bedničkách

Pokud máme doma dřevěné bedničky nebo soudky s dobře těsnícími víky, můžeme je občas velice šikovně využít, například k uskladnění zimních odrůd ovoce, především pozdních jablek a hrušek. Před uskladněním necháme plody po dva týdny rozlo-

U hodnotných odrůd ovoce se vyplatí věnovat uskladnění náležitou péči.

zené v suché místnosti, aby se „vy-potily“.

Na dno bedniček dáme vrstvu suchého písku, na ni položíme vrstvu plodů, z nichž každý zvlášť zabalíme do papíru. Následuje opět vrstva suchého písku, a tak pořád dále, až se dřevěná nádoba zcela naplní. Končíme vrstvou písku. Pak nádoby dobře uzavřeme a uložíme v suchu a chladnu, ale chráněné před mrazem. Obsah jednotlivých nádob musí být dobře vyměřen, abychom ho mohli po otevření bez problémů co nejrychleji spotřebovat.

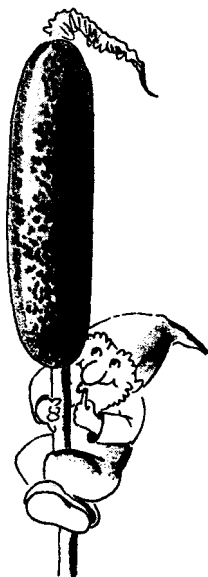
Dobré staré rady

Směs vůně a barev

Je to krásný starý zvyk - sestavovat si bylinkové směsi a jejich prostřednictvím obohatit svůj domov kouzelným světem barev a vůní, které příroda nabízí.

K sestavení takové směsi potřebujeme silné aromatické a rovněž barevně zajímavě květní plátky a kousky natí. Směs doplníme kousky pomerančové či citrónové kůry, pokud je máme rádi, můžeme pro zpestření vůně přidat i skořici

a hřebíček. Čím šetrněji a rychleji se nám podaří květy a nati usušit (pokud možno na tmavém místě), tím bude vůně intenzivnější a barvy trvalejší. K sušení by byla ideální speciální sušárna, ale stejně dobře nám poslouží i obyčejná trouba na pečení, nastavená na teplotu 70 až 100 °C.

Usušenou směsí barev a vůní naplníme ploché misky. Abychom se z vůně mohli těšit co nejdéle, měli bychom nechávat misky v době naší nepřítomnosti v místnosti zakryté. A když vůně po určité době částečně vyprchá, můžeme ji obnovit pomocí silic, které se už dnes dostanou koupit v každém obchodě s přírodní kosmetikou. Nějakých padesát kapek do směsi zcela postačí na několik dalších týdnů smyslových kouzel z tisíce a jedné zahrady.

Rychlení reveňé

Pokud jsme na podzim rozdělovali reveňové trsy, zbylo nám možná několik kousků kořene. Máme teď dvě možnosti, buďto je vyhodíme na kompost, nebo je použijeme k rychlení. V druhém případě přijdou kořenné „zbytky“ do sklepa. Zapícháme je do vlhké směsi humusu a hrubě rozdrcené kůry jehličnanů a umístíme na tmavě, poměrně chladné místo. Brzy na jaře pak můžeme sklízet křehké reveňové řapíky.

Dobré staré rady

Prodloužení trvanlivosti dřevěných nádob

Dřevěné sudy a bedničky, které používáme na předpěstování, případně na jichu nebo na dešťovou vodu, vydrží déle, když je uvnitř vypálíme. Vnitřní stěny natřeme lihem na pálení, potom nádoby rychle položíme na bok a vyplníme zmačkaným papírem, dřevitou vlnou nebo podobným materiálem. Po zapálení (musíme se držet v patřičné vzdálenosti, k zapálení použijeme třeba dlouhou tyč) musíme dbát na to, aby byl celý vnitřek zasažen plamenem stejnoměrně; v případě potřeby nádobami otáčíme. Opalovat můžeme pouze odolnější suché nádoby. U vlhkého dřeva totiž hrozí nebezpečí, že se zkříví, a nádoby pak dokonale netěsní. Nemůžeme čtenářům zatajit, že tuto radu nám dědeček prozradil až po dlouhém přemlouvání. Navíc jsme mu museli svatosvatě slíbit, že při vypalování budou všichni přísně zachovávat nezbytná bezpečnostní opatření.

Mnoho krásných velikonočních vajec a ještě něco více

Každý chovatel slepic dobře ví, že na jaře slepice snášejí velice pilně. Abychom jejich píli ještě povzbudili, přilepšujeme těm milým ptákům zele-

nou stravou. Ideální k tomu je listový salát. Můžeme ho vysévat velmi časně, rychle sklízet jednotlivé listy a vyžaduje minimum místa. Pro tento účel mu úplně postačí pár řádků v polostlnu.

Záhonové obruby trochu jinak

Dříve patřily upravené záhonové obruby zcela neoddelitelně ke každé dobře udržované zahradě. S oblibou se k tomuto účelu používal nížce rostoucí zimostráz. Ten má ovšem také svoje nevýhody. Keřík si dává s růstem dost na čas a v pásích zimostrázu se někdy objevují dost nehezke mezery. Proto samozřejmě znali zahradníci i dříve různá alternativní řešení. Například obyčejný drobnolistý vytrvalý tymián, používaný jako koření, vypadá velmi dekorativně. Totéž platí i o šalvěji, která je rovněž na obruby výborná. Obě rostliny můžeme na jaře snadno seřezávat, a navíc obě pěkně kvetou.

Sir. 55:

K uskladnění nebo k okamžité spotřebě, na zavařování nebo přímo k jídlu - pro každý účel existuje' nějaká odrůda (viz str. 45).

Na obrázcích je několik odrůd jablek z dědečkovy zahrady: Boskoopské červené (vlevo nahoře), Ontario (vpravo nahoře), Šampaňská reneta (dole).

Dobré staré rady

Šalvěj má růžové nebo modré květy na dlouhých stoncích a tymián vytváří drobné, něžně růžové květní hlávky. Ještě jednu výhodu mají tyto bylinky oproti zimostrázu; dají se používat jako koření i k přípravě léčivých čajů. Dalším nezanedbatelným bodem v jejich prospěch je relativně nízká cena. Můžeme si je zcela jednoduše vypěstovat sami ze semen. V šerém dávnověku bylo možné kupovat i zimostráz na metry za pár korun. Dnes je každá jednotlivá sazenice pečlivě spočítaná, a řekněme si upřímně - není nejlevnější.

Pomoc při seti

Jako výborná pomůcka se osvědčila například docela obyčejná láhev, obzvláště k seti jemných semínek. Jak si ji upravíme? K láhvi si opatříme

korkovou zátku odpovídající velikosti a provrtáme ji tak, abychom jí mohli protáhnout úzkou slámkou. Do láhve nasypeme semena, promísená s pískem v poměru 1:1.

Speciálně upravená zátka propouští semena do řádek pravidelně a v tenkém praménku.

Metoda je to v každém ohledu racionální. Ušetříme si nejen semena, ale později i jednocení.

Z láhve si snadno zhotovíme pomůcku pro vysev drobných semen.

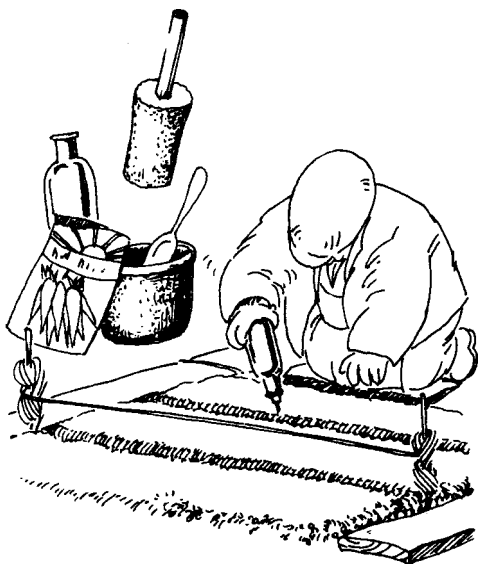
Str. 56:

Vlevo nahoře: Existuje mnoho způsobů, jak zbavit brukvovité rostliny dřepčiků, kteří je s oblibou vyhledávají.

Některé jsou popsány na stranách 27 a 28.

Vpravo nahoře: Drátovci škodí především v záhonech salátu. Dají se však velice snadno lapat na návnadu (viz str. 29).

Dole: Černý kořen musíme sklízet opatrně; dobrou radu najdeme na str. 48.

Dobré staré rady

Hmyzí bodnutí...

odbudeme většinou bez velkého nářku, ale přesto může mít často velmi nepříjemné následky, ať už je to úporné svědění, či nepříjemné dlouhotrvající otoky. Rostlina, která má tuto kouzelnou moc, se jmenuje Jitrocel. V daném případě tedy musíme postižené místo urychleně důkladně potřít jitrocelovým listem. Aby se šťáva z listů dobře uvolnila, doporučuje se je předem rozdrtit nebo alespoň roztrhat. Když v zahradě jitrocel nemáme, můžeme si opatřit semeno a rostlinky si vypěstovat. Taková malá akce první pomoci pochopitelně nenahradí návštěvu lékaře, pokud máme obavu, že by mohlo mít bodnutí vážnější následky.

Pozdě do vázy?

Můžete to vyzkoušet. Nedostanou-li se řezané květy včas do vázy a začínají-li už trochu vadnout, měli bychom jim dát ještě šanci a pokusit se o následující oživovací akci. Rostlinně stonky ponoříme z jedné třetiny do téměř vařící vody. Zatímco voda vychládá, začínají se květy při troše štěstí zase zvedat. Spařené části stonků nakonec odřízneme a zachráněnou kytici dáme do čerstvé vody.

Jak lépe udržet řezané květiny

Řezané květy vydrží déle čerstvé, když k nim přidáme do vázy červený náprstník. Pokud máme v kytici narcisy, necháme je nejprve asi dvě hodiny stát v jiné nádobě s vodou. Narcisy totiž obsahují určitou látku, která působí na ostatní rostliny tak, že dříve vadnou. Po „odjedování“ mohou narcisy do společné vázy s ostatními květinami, ale nesmíme jim odřezávat konce stonků.

Co s červy v hrášku

Luskokazové, kteří se zavrtávají do suchých zrněk hrachu, nám dokáží pěkně *zkazit* chuť. Pokud nám skutečně záleží na každém sklizeném hrášku, můžeme si dát práci s postupem, jímž napadený hrách škůdců zbavíme. Nejdříve umístíme hrách na několik dnů do teplé místnosti. Brouci vylezou a my se jich teď zbavíme tím, že hrášek nasypeme do síta a přelijeme vařící vodou. Abychom měli úplnou jistotu, můžeme po dalších osmi dnech pobytu hrášku v teplé místnosti proceduru opakovat.

Dobré staré rady

Zednická štětka proti zahradní stříkačce

Tímto rozhodně nechceme brojit proti pracovitým stříkačkám, které v zahradě statečně a spolehlivě vykonávají svou práci. Pro malé zahrádky se však toto *zařízení* vůbec nevyplatí. Tady můžeme všechny nezbytné tektutiny, na jejichž aplikaci bychom mohli stříkačku potřebovat, docela klidně na rostliny nastříkat obyčejnou zednickou štětkou.

Péče o zahradní nářadí se vyplatí

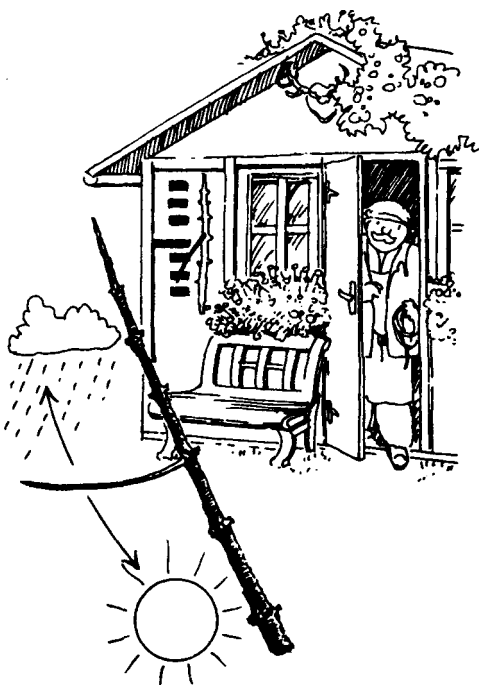
Opravdu stojí za námahu udržovat všechno zahradní nářadí v dobrém stavu. Déle nám vydrží a práce s vyčištěným, kvalitním nářadím jde prostě lépe od ruky. Po posledních podzimních pracích, než nářadí uložíme na zimu, všechno pečlivě prohlédneme a přezkoušíme. Odstraníme všechny rezavé skvrny a kovové části natřeme tukem, aby přes zimu nezrezivěly. Nemusíme shánět žádný speciální tuk, docela postačí kůže ze slaniny.

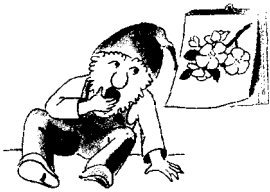
Přírodní barometr

Občas to jde i bez moderní techniky. Když zatoužíme po nějaké nezvyklé

obdobě televizní či rozhlasové předpovědi počasí, nic nám nebrání. Ze suchého smrkového vršku o délce asi jednoho metru odstraníme všechny postranní větévky kromě jediné.

Smrkový barometr hlásí změnu počasí už několik hodin napřed.

Dobré staré rady

Kmínek na jedné straně trochu zploštíme, abychom ho mohli upevnit na nějakou stěnu (altánu, chatky apod.). Zploštělá strana by měla být z boku, nikoli proti ponechané větvi. Ta se pak podle očekávaného počasí ohýbá buď nahoru, nebo dolů. Smrkový barometr umí předpovídat počasí několik hodin předem. Když má být špatné počasí, obrací se větev nahoru; když se má počasí naopak zlepšit, otáčí se dolů. Jakmile nasbíráme s naším barometrem určité zkušenosti, můžeme si na stěnu za ním dělat poznámky k očekávanému počasí a pak konkurovat meteorologickému ústavu. I sousedě nám budou vděční.

Přírodní kalendář

Oficiální kalendář nám jako začátek jara může nabídnout pouze 21. března, každý rok pořád dokola - není to nuda? Příroda nám poskytuje větší výběr. Stačí malý příklad:

Takzvané vrcholné jaro (doba květu jabloni) *zatíná* ve střední Evropě podle polohy mezi 10. dubnem a 30. květnem, tedy v rozmezí asi šesti týdnů. Abychom nezačali s jarními pracemi příliš brzy, můžeme se řídit podle určitých přírodních jevů, třeba podle otevírání různých květů, například sněženek či jabloní. Takové záchytné body v přírodě známe nejen

pro jaro, nýbrž i pro ostatní sezóny. Překvapivé na pozorování těchto Jevů je to, že byly zjištěny rozdily až dvou týdnů u sousedících zahrad.

Jen pozdní podzim *zatíná* skutečně v celé střední Evropě téměř současně, a to mezi 10. a 20. říjnem.

V následujících odstavcích jsou psány pravidla z různých zdrojů, takže někdy si třeba mohou navzájem i trochu odporovat. Údaje jsou rovněž velice užitečné jako záchytné body pro zahrádkáře, kteří rádi pozorují přírodu a přemýšlejí o jejích projevech. Každý si tak může po důkladném pozorování, zkoumání a vedení *záznamů* časem sám sestavit svůj vlastní kalendář.

Jam

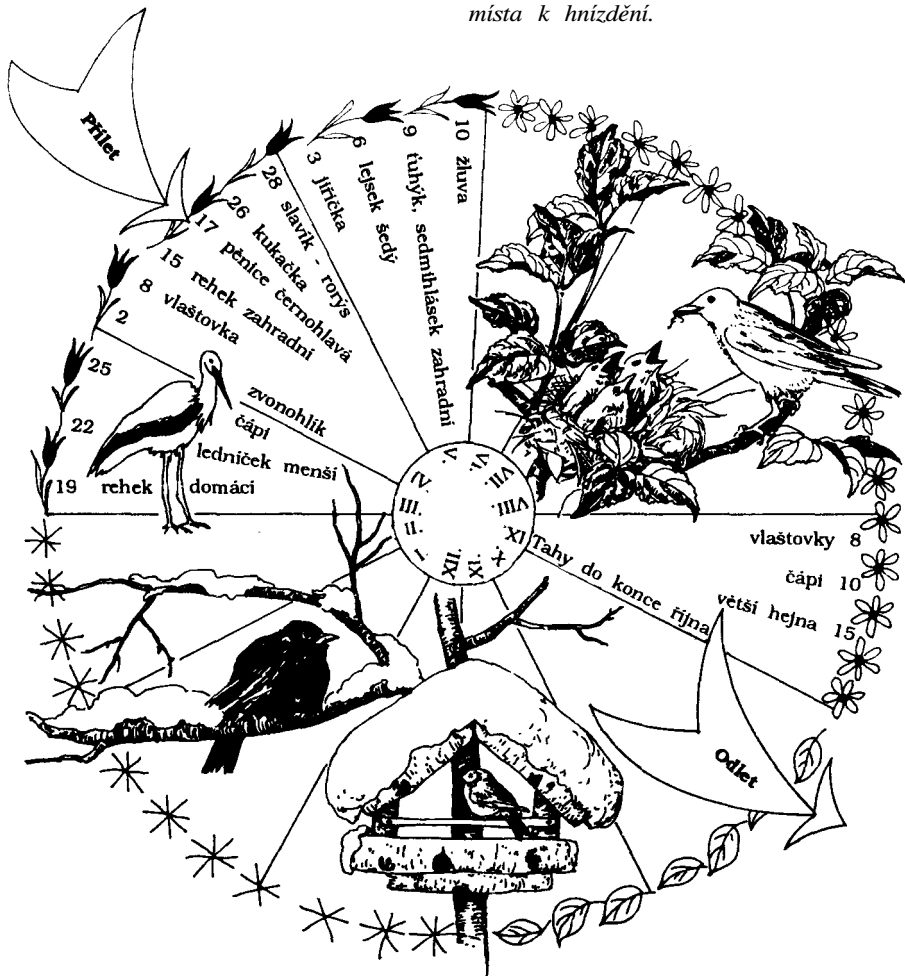
Jsou-li sněženky v plném květu, můžeme začít s výsevem a první výsadbou do teplého pařeniště. Když kvete podběl, začínáme pracovat na záhonech. Vyséváme černý kořen, špenát, boby, mrkev, cibuli a vodnici; vysazujeme sazečku, ranou kapustu a šalotku. U těžších půd však raději počkáme, dokud nevykvetou forzytie.

Pokud začneme vysévat zeleninu teprve tehdy, když se objeví listy na vinné révě, porostou klíčící rostlinky velmi rychle a klidně dřívější výsevy doženou.

Dobré staré rady

Jak si na hodinách ptačího tahu můžeme zjistit, přilétají první ptáci z Jihu už v polovině března. Do té doby jím musíme připravit místa k hnízdění.

Dobré staré rady

Když kvetou magnólie, hrozí ještě při jasné obloze noční mrazy. Citlivější rostliny tedy musíme chránit.

V květnu se vše točí kolem ledových mužů (12. - 15. 5.). Kapustu, zelí, pórek, květák, kořenovou zeleninu a různé odrůdy salátu můžeme vysévat a vysazovat už předtím; po polovině května pak přijdou na řadu i rajčata a *fazole*.

Léto

Zimní pórek a štěrбак můžeme začít vysévat, když kvete černý bez. Vysazujeme též zimní kapustu a různé odrůdy salátu.

Když kvete třezalka, je čas posledního výsevu mrkve, salátu a keříčkových fazolí.

Začátek vrcholného léta označují květy bílých lilí a dozrávající plody červeného rybízu. V tomto období vyséváme pozdní zeleninu, jako je pekingské zelí a řapíkatý fenýkl, a vysazujeme pozdní kapustu.

Když kvete vřes a dozrávají jeřabiny, je čas výsevu polníčku, ředkviček, špenátu a řepy k podzimní sklizni.

Květy zlatobýlu na konci léta signalizují, že bychom měli stříhat živé

ploty. Období ptačího hnízdění už skončilo, takže nehrozí nebezpečí, že bychom mohli ohrozit hnízdo v keřích.

Podzim

Špenát a polníček k jarní sklizni vyséváme, když dozrávají ostružiny a černý bez. Ve stejné době kvetou i ocúny. V tomto období zasazený česnek roste lépe než ten, který vysadíme na jaře.

Když přes naše zahrádky táhnou ptáci žijící na severu, můžeme očekávat první chladné dny.

V době dozrávání kaštanů a vlašských ořechů musíme počítat s prvními mrazy.

Citlivé rostliny už musíme chránit proti mrazu, zelenina k uskladnění může ještě zůstat na záhonech.

Když opadávají listy kaštanů, začneme připravovat zahradu na zimu. V té době také naposled posekáme trávnik.

Zimní zeleninu připravujeme k uskladnění. Těžké půdy musíme přerýt, aby do nich lépe pronikl mráz a prokypřil zeminu. Lehké půdy pouze překopáme a přikryjeme.

Dobré staré rady

Leden

Jsou-li červánky v novoroční den,
přinesou jisto samou slotu jen.

Je-li na svatého Antonína (17. 1.)
vzduch průzračný, bývá suchý rok.

Na svatého Pavla (25. 1.) pohoda
- jistá Boží úroda,
a když sníh nebo déšť, to je pro
hospodáře zlá zvěst

Únor

Pakli o Hromnicích (2. 2.) jasno bývá,
jisté potom zima dodržívá;
jestli ale bouřливо a sněžení,
Jisté že jaro již daleko není.

Na Hromnice jasná noc -
bude Ještě mrazů moc.

Krátký masopust (20. 2. masopustní
úterý) - dlouhá zima.

Teče-li v úterý masopustní
voda kolejem,
bude úrodný rok na len.

Březen

Mrzne-lí v den Čtyřiceti mučedníků
(10. 3.), mrzne potom ještě 40 dní.

Pěkný den na svatého Josefa
(19. 3.) zvěstuje dobrý rok.

Když noc na Matičku (25. 3. Zvěsto-
vání Panny Marie) jasno,
bude úroda, krásno.

Jaké Zvěstování Bož! Matky -
takové velikonoční svátky.

Duben

Je-11 Zelený čtvrtek bílý.
tak Je léto teplé.
Když přší do božního hrobu,
bude žíznivý rok.

Když je na svatého Jiří (24. 4.) mráz,
bude i pod křovím oves.
O svatém Jiří krásně-li a teplo,
následuje nepříjemná
a mokrá povětrnost

Květen

Přší-li na svatého Filipa a Jakuba
(1. 5.) v noci, bude úrodný rok.

Je-li o dni svatého Floriána (4. 5.)
veliký vítr, jest toho roku mnoho
ohňů.

Pankrác (12. 5.) a Urban (25. 5.)
bez deště - hojnost vína.

Jaký den 25. máje Jakožto na den
Urbana povětrí jest, takový podzimek
následovati má.

Dobré staré rady

Červen

Jaké je počasí o svatém Medardu (8. 6.), takové Je o žních.

Pohoda od svatého Víta (15. 6.) do svatého Jana (24. 6.) - pro obilí je vyhraná.

Děšť na svatého Jana Křtitele (24.6.) - nenasbíráš ořechů do větele.

Je-li od Petra (29. 6.) až do Vavřince (10. 8.) parno, bývá v zimě dlouho studeno.

Červenec

Prší-li na den Navštívení Panny Marie (2. 7.), tak dešťů máme bez konce.

Prší-li na Sedm bratří (10. 7.), sedm neděl střecha neuschne.

Zapláče-li Markyta (13. 7. sv. Markéta), bude dešťů dosyta.

Zvěšují-li na svatou Annu (26. 7.) mravenci své hromady, lze očekávat tuhou zimu.

Srpen

Parno na Dominika (4. 8.) zvěstuje tuhou zimu.

Je-li počasí o svatém Vavřinci (10. 8.) pěkné, možno se těšit na deště.

Jaké počasí o svatém Bartoloměji (24. 8.), takové bude i celý podzim.

Jak je teplo o Augustinu (28. 8.), tak bude studeno na Kateřinu (25. 11.).

Září

Jaké počasí Jiljí (1. 9.) ukazuje, takové po celý měsíc dodrží.

Jaké počasí o Panny Marie narození (8. 9.), takové bude osm neděl.

Jaké mrazy před svatým Václavem (28. 9.), takové před svatodušními svátky.

Fučí-li na svatého Michala (29. 9.) vítr od východu nebo severu, bude tuhá zima.

Říjen

Fouká-li vítr na svatého Remigia (1. 10.) od východu, bude teplý podzim.

Sucho-li na svatého Havla (16. 10.), bude budoucí rok suchý.

Dobré staré rady

Jak den svaté Voršily (21. 10.) začíná, tak se i zima končívá.

Svatý Šimon a Juda (28. 10.) počasí o vánocích ovládá.

Listopad

Je-li o Všech svatých (1. 11.) bouřka, bývá zima měnivá; je-li suchá z buku tříška, často v zimě pršívá.

Svaly Martin (11. 11.) přijíždí na bílém koni.

Přijede-li na šedém (mlhy), bude zima střídavá;

přijede-li na žlutém (sucho), přijde tuhá a suchá zima.

Počasí o svaté Alžbětě (19. 11.) povídá, jak bude v létě.

Sníh na svatou Kateřinu (25. 11.) věští vysoké obilí.

Prosinec

Má-li svatá Barbora (4. 12.) buý fěrtoch, bude příští rok hodně trávy.

Když na Mikuláše (6. 12.) prší, zima lidí hodně zkruší.

Na svatou Lucii (13. 12.) jasný den, urodí se konopí a len.

Je-li na Štědrý večer nebe hvězdnaté, bude rok úrodný.

Rejstřík

- angrešt 35, 42
azalky 28
- bělásek zelný 34
blumy 49
boby 21, 60
bodláky 10
brambory 19, 49
brambory
 k uskladnění 49
- celer 16
cibule 23, 24, 60
cibule sazečka 26, 60
- černý bez 62
černý kořen 16, 48, 56, 60
červený rybíz 62
česnek 62
- drátovci 29, 56
dřepčící 27, 28, 56
dusík 13
dusikáté hnojivo 12
- etylén 50
- fazole 19, 62
fazole bez vláken
 a s vlákny 21
forzýtie 62
- háďátka 29
hasivka orličí 47
hlávkový salát 12
hmyzí bodnutí 58
hodiny ptačího tahu 61
hořké okurky 16
- chlévký hnůj 11
- jahodové odnože 20
jahody 20
jeřabiny 62
jícha 11
jílové obklady 39
jírovec maďal 29
jitrocel kopinatý 37, 58
- kaktusy 52
kapradi 47
kapusta 47, 62
kaštany 62
kedlubny 19
keřičkové fazole 62
klejotok 42
kompost 12
koňský hnůj 14
kořenová zelenina 62
krtek 11, 36
kukuřice 23
krtonožka 30, 32
květák 20
květinka cibulová 30
květináče 29
- lapací prkénko
 na dřepčiky 27
lilie bílá 62
lumčící 34
luskokazové 58
- magnólie 62
melouny 19
miniaturní zahrádky 52
mravenci 32
mrazová ochrana květů
 ovocných stromů 42
mrazy 32
mrkev 60, 62
mšice 21
- mšice krvavá 44
myš polní 34
- nezdravé
 půdní prostředí 12
 noční mraz 32
- odrůdy hrušek 46
odrůdy jablek 17, 45, 55
ochrana květů 42
ochrana před dřepčiky 27
okurky 14, 16, 19
okurky nakládačky 15
orobincové „doutníky“ 52
ostružiny 62
ovoce 51
ovoce k uskladnění 51
- pach hnojiva 10
pampeliška 10, 24
pařeniště 32
pažitka 26
pekingské zelí 62
petržel 20
pilatky 43, 45
plodnost 40
plži 30
podběl 60
pokojové azalky 28
polníček 62
pórek 23, 62
předpovídání
 nočního mrazu 33
přeslička rolní 10, 18
přírodní barometr 59
přírodní kalendář 60
ptáci 33, 62
ptačí hodiny 63

Rejstřík

- rajčata 48, 62
raná kapusta 60
rané brambory 25
rohová drť 12
Rosa multiflora 26
rostliny v květináčích 23
růže 23
růže mnohokvětá 26
rychlenná reveň 53
- řapíkatý fenykl 62
ředkvičky 19, 62
řepa k podzimní sklizni 62
řez stromů 39
řez kořenů 41
řezané květiny 58
- sadbové brambory 25
salát 21, 62
salátový test 12
secí láhev 57
skleníkové jámy 14
sklep 50
- slepice 43, 44, 45, 54
smrkový barometr 59
sněženky 18, 60
sušené bylinkové směsi 53
svilušky 28
svlačce 10
- šalotka 60
špenát 60, 62
štěrbák 62
šťovík 42
švestky 49
- tažní ptáci 62
tekuté hnojivo 13
třezalka 62
tykev 16
tymián 54
- úroda okurek 15
urychlení zralosti raných brambor 25
váza 58
vlašské ořechy 62
- vlhkost země v květináči 23
vlnatka 44
vodnice 60
vrtule chřestová 33
vrtule třešňová 45
vřes 62
výluh 11
vysazování stromů 39
vysev 57, 60
výsevy zeleniny 60, 62
vytrvalé plevele 10
- záhonové obruby 54
zahradní nářadí 59
zahradní stříkačka 59
zajíci 29
zateplení pařeniště 11
zelí 62
zem na předpěstování 11
zimní kapusta 62
zimní pórek 62
zlatobýl 62

Susanne Brunsová
Spolupráce Kašpar Huche
Co dědeček jeitě věděl

Z německého originálu Was Großvater noch wußte II, vydaného roku 1992
nakladatelstvím Franckh-Kosmos ve Stuttgartu, přeložila Ivana Kadlecová
Vydalo nakladatelství Granit s. r. o. v Praze roku 1992
Nad cementárnou 12, 147 00, Praha 4
Lektoroval prof. ing. Josef Dufek, CSc.
Odpovědná redaktorka Pavla Čermáková
Vydání 1.

Sazba PBüsk Příbram
TS 04/44
03/02/01/01